

T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

**HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR ÇERÇEVESİNDE
ENDONEZYALI ALİ MUSTAFA YAKUP'UN HADİS
İLMİNE KATKILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
NANDA AHMAD BASUKİ**

**DANIŞMAN
PROF. DR. MEHMET EREN**

KONYA- 2023

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nanda Ahmad Basuki		
	Numarası	19810601047		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / Hadis		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Hakkında Yapılan Çalışmalar Çerçevesinde Endonezyalı Ali Mustafa Yakup'un Hadis İlimine Katkıları			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Nanda Ahmad Basuki

ÖZET

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nanda Ahmad Basuki		
	Numarası	19810601047		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / Hadis		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mehmet EREN		
Tezin Adı	Hakkında Yapılan Çalışmalar Çerçevesinde Endonezyalı Ali Mustafa Yakup'un Hadis İlimine Katkıları			

Bu çalışma, Endonezyalı hadis alimi Ali Mustafa Yakup'un hadis araştırmalarına katkılarını, onun düşüncelerine odaklanan mevcut araştırmaların kapsamlı bir değerlendirmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir. Araştırmamız, Ali Mustafa Yakup'un eserleri, akademik faaliyetleri ve katkıları üzerine yapılan akademik çalışmaları derlemeyi ve kategorileştirmeyi hedeflemektedir. Bu çalışmalar, dergi makaleleri, kitaplar, lisans tezleri, konferans bildirimleri, yüksek lisans ve doktora tezleri gibi çeşitli akademik ürünleri içermektedir. Bu çalışmaların dikkat çekici bir özelliği ise Endonezce, Arapça ve İngilizce dillerinde kaleme alınmış olmalarıdır. Çalışmamızın temel amacı, Ali Mustafa Yakup ve eserleri üzerine yapılan çalışmaları analitik bir bakış açısıyla değerlendirmek ve onun hadis anlayışını açığa çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda, kullanılan metodolojiler ve içerikler hakkında bilgi sunulacaktır. Kapsamlılık ve kapsayıcılık sağlamak adına, literatür taramamız Endonezya sınırlarının ötesine geçmiş hem ülke içinde hem de dışında yapılan çalışmaları içermiştir. Bu yaklaşım, Ali Mustafa Yakup'un hadis çalışmaları üzerindeki küresel etkisini tam anlamıyla anlama çabamızı yansıtmaktadır. Araştırma sürecimiz boyunca sıkı veri toplama ve değerlendirme yöntemleri uyguladık. Bu hem birincil hem de ikincil kaynakların detaylı bir şekilde incelenmesini içerir ve Ali Mustafa Yakup'un akademik katkılarının karmaşıklığını ve derinliğini anlama fırsatı sunar. Çalışmamızın sonucunda, Ali Mustafa Yakup'un 26 farklı önemli çalışmasını içeren kapsamlı bir akademik katkı koleksiyonunu ortaya çıkardık. Bu koleksiyon, 14 dergi makalesi, 2 kitap, 7 lisans tezi, 1 konferans bildirisi, 1 yüksek lisans tezi ve 1 doktora tezini içermektedir. Bu çalışmaların dil çeşitliliği, Ali Mustafa Yakup'un çalışmalarının küresel etki ve önemini vurgular niteliktedir. Özetle, bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un hadis çalışmalarına katkılarını geniş bir perspektiften incelemeyi amaçlar. Titiz ve kapsamlı bir yaklaşım ile onun hadis anlayışının akademik toplum içindeki etkisini aydınlatmayı hedefliyoruz.

Anahtar Kelimeler: Ali Mustafa Yakup, Endonezya, Hadis Katkıları, Yapılan Çalışmalar

ABSTRACT

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Nanda Ahmad Basuki		
	Student Number	19810601047		
	Department	Basic Islamic Sciences / Hadith		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Mehmet EREN		
Title of the Thesis/Dissertation	The Contribution of Ali Mustafa Yakub towards Hadith Studies From The Perspective of The Studies Conducted Upon His Thoughts			

This study aims to conduct a comprehensive evaluation of the contributions of Indonesian hadith scholar Ali Mustafa Yakup to hadith research, with a specific focus on the extensive research conducted on his thoughts. Our research seeks to compile and categorize academic studies on Ali Mustafa Yakup's works, academic activities, and contributions, including journal articles, books, undergraduate theses, conference papers, and postgraduate theses, in Indonesian, Arabic, and English languages. The primary objective of our study is to assess the research conducted on Yakup and his works from an analytical perspective, revealing his understanding of hadith. In pursuit of this goal, we will provide information on the methodologies and content employed in these studies. To ensure comprehensiveness and inclusivity, our literature review extended beyond the borders of Indonesia, encompassing studies conducted both within and outside the country. This approach reflects our commitment to gaining a full understanding of Ali Mustafa Yakup's global impact on the discourse surrounding hadith studies. Throughout our research process, we rigorously applied data collection and evaluation methods, involving a meticulous examination of primary and secondary sources. This enabled us to grasp the complexity and depth of Ali Mustafa Yakup's academic contributions. As a result of our study, we have unveiled a comprehensive collection of 26 distinct scholarly works by Ali Mustafa Yakup, including 14 journal articles, 2 books, 7 undergraduate theses, 1 conference paper, 1 master's thesis, and 1 doctoral dissertation, all written in Indonesian, Arabic, and English languages. The linguistic diversity underscores the global significance and reach of Ali Mustafa Yakup's contributions. In summary, this study aims to examine Ali Mustafa Yakup's contributions to hadith studies from a broad perspective, shedding light on his understanding of hadith and his enduring influence within the academic community.

Keywords: Ali Mustafa Yakub, Indonesia, Contribution of Hadith, Conducted Studies

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	iv
ÖN SÖZ	ix
KISALTMALAR	x
RESİM LİSTESİ.....	1
ALİ MUSTAFA YAKUP RESİMLER LİSTESİ	1
DÂRU’S-SÜNNE RESİMLER LİSTESİ	1
GİRİŞ.....	2
1. Araştırmanın Konusu, Önemi ve Amacı.....	2
2. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynakları	3
3. Ali Mustafa Yakup ve Hadis Alanındaki Çalışmaları	4

BİRİNCİ BÖLÜM

ALİ MUSTAFA YAKUP HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

1.1. Kitaplar.....	11
1.1.1. <i>Ali Mustafa Yakup: Menjaga Sunnah Mengawal Akidah</i> (Ali Mustafa Yakup: Sünnet Savunucusu ve Akidenin Koruyucusu).....	11
1.1.2. <i>Meniti Dakwah di Jalan Sunnah</i> (Sünnet Yoluna Davet)	12
1.2. Makaleler.....	13
1.2.1. <i>Ali Mustafa Ya'qub: Criticism of Problematic Hadith and Its Contribution to The Development of The Study of Hadith in Indonesia</i> (Ali Mustafa Yakup: Problemlerli Hadislerin Tenkidi ve Endonezya’da Hadis Çalışmalarının Gelişimine Katkısı).....	13
1.2.2. <i>Pemahaman Ali Mustafa Yaqub tentang Hadis Penciptaan Wanita dari Tulang Rusuk Dalam Kitab: Cara Benar Memahami Hadis</i> (Ali Mustafa Yakup’un Hadisleri Doğru Anlamanın Yolu kitabında: “Kadının Kaburga Kemiğinden Yaratılışı” Hadisi Hakkındaki Düşüncesi)	15

1.2.3. <i>Dikotomi Hadis Ahad-Mutawatir Menurut Pandangan Ali Mustafa Yaqub</i> (Ali Mustafa Yakup’a Göre Âhâd-Mütevâtîr Hadis Ayrımı)	17
1.2.4. <i>Hadis Tentang Arah Kiblat; Kritik Pemikiran Ali Mustafa Yaqub</i> (Ali Mustafa Yakup’un “Kiblenin Yönü Üzerine Hadislere” Dair Görüşünün Tenkidi)	17
1.2.5. <i>Hadith Hermeneutic of Ali Mustafa Yaqub</i> (Ali Mustafa Yakup’ta Hadis Hermenötiği)	18
1.2.6. <i>Kontribusi Ali Mustafa Yaqub (1952-2016) dalam Dinamika Kajian Hadis di Indonesia</i> (Ali Mustafa Yakup’un (1952-2016) Endonezya’da Hadis Alanına Katkısı)	19
1.2.7. <i>Membangun Kerukunan Umat Beragama Perspektif Sunnah: Kajian Pemikiran Ali Mustafa Ya’qub</i> (Sünnete Göre Dinler Arası Diyalog Hususunda: Ali Mustafa Yakup’un Düşüncesi).....	20
1.2.8. <i>Metode Kritik Hadis Ali Mustafa Yaqub: Antara Teori Dan Aplikasi</i> (Ali Mustafa Yakup’un Hadis Tenkidi Yöntemi: Teori ve Uygulama Arasında) .	22
1.2.9. <i>Pandangan Ali Mustafa Yaqub Tentang Kritik Orientalis Terhadap Hadis</i> (Ali Mustafa Yakup’un Oryantalist Hadis Tenkidi Üzerine Görüşleri) 23	
1.2.10. <i>Kontekstualisasi Hadis Doa Pengalihan Hujan Pendekatan Geografis Jakarta Menurut Ali Mustafa Yaqub</i> (Ali Mustafa Yakup’un “Cakarta’nın Coğrafi Konumundan Ötürü Yağmur Yağmaması İçin Dua Edilmesi” Konusundaki Bağlamsal Düşüncesi)	25
1.2.11. <i>Ali Mustafa Yakup: Penggagas Kajian Hadis Di Indonesia</i> (Ali Mustafa Yakup: Endonezya’da Hadis Çalışmalarının Başlatıcısı)	26
1.2.12. <i>Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yaqub, MA. Muhaddis Nusantara Bertaraf Internasional</i> (Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yakup, MA: Uluslararası Tanınan Bir Hadis Uzmanı)	27
1.2.13. <i>The Genealogy of Ali Mustafa Yaqub’s Hadith Understanding</i> (Ali Mustafa Yakup’un Hadis Anlayışı Aşamaları).....	28
1.2.14. <i>The Practical Method of Understanding Hadith Based on Ali</i>	

<i>Mustafa Yaqub</i> (Ali Mustafa Yakup'a Göre Hadisleri Anlamanın Pratik Yöntemi)	30
1.3. Bildiriler	31
1.3.1. <i>Peranan KH. Ali Mustafa Yaqub Dalam Memfilter Hadis-Hadis Populer di Indonesia</i> (KH. Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'da Yanlış Anlaşılan Popüler Hadislerin Düzeltmesindeki Rolü)	31
1.4. Lisans Tezleri	32
1.4.1. <i>Kritik Hadis Menurut Ali Mustafa Yakup</i> (Ali Mustafa Yakup'a Göre Hadislerin Eleştirisi)	32
1.4.2. <i>Metodologi Kritik Hadis: Studi atas Pemikiran Ali Mustafa Yakup</i> (Hadis Eleştirisinin Metodolojisi: Ali Mustafa Yakup'un Düşünceleri Üzerine Bir Çalışma)	33
1.4.3. <i>Pemikiran Ali Mustafa Yakup tentang Arah Kiblat</i> (Ali Mustafa Yakup'un Kiblenin Yönü Hakkındaki Düşüncesi)	34
1.4.4. <i>Re'yü Ali Mustafa Yakup Fi Hukmi Tekrâri'l-hac</i> (Şeyh Ali Mustafa Yakup'un Hac Tekrarı Hükmü Hakkındaki Görüşü).....	35
1.4.5. <i>Fehmü İhtilâf Ehâdîsi't-talâk beyne'l-hadîsi'l-kevlî ve'l-fi'lî 'inde's-şeyh Ali Mustafâ Ya'kub</i> (Şeyh Ali Mustafa Yakup'un Boşanma Hadisi Hakkındaki Düşüncesi: Fi'lî ve Kavli Hadisler Çerçevesinde)	37
1.4.6. <i>Penerapan Metode Ali Mustafa Ya'qub dalam Memahami Hadis Larangan Pemakaian Parfum Bagi Wanita</i> (Ali Mustafa Yakup'un Yönteminin Kadınlar İçin Parfüm Kullanımının Yasaklanması Hadisini Anlamada Uygulanması).....	39
1.4.7. <i>Penerapan Metode Ali Mustafa Yaqub dalam Memahami Hadis Intoleransi Antar Umat Beragama</i> (Dindar İnsanlar Arasında Hoşgörüsüzlük Hadisini Anlamada Ali Mustafa Yakup'un Yönteminin Uygulanması).....	40
1.5. Yüksek Lisans Tezi	42
1.5.1. <i>Cuhûdu's-şeyh 'Ali Mustafa Ya'kub fî Hidmeti's-sünne ve Ulûmihâ fî devletî Andunisiyâ</i> (Şeyh Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'da Hadis ve	

İlimleri Alanına Hizmetleri).....	42
1.6. Doktora Tezi.....	43
1.6.1. <i>Metode Pemahaman Hadis Perspektif Ali Mustafa Yaqub: Studi Pada Buku Haji Pengabdian Setan (Ali Mustafa Yakup'un Hadis Anlama Yöntemine Bakış: Şeytanın Hizmetkârı Olan Hacı Adlı Kitap Üzerine Bir İnceleme)</i> ...	43

İKİNCİ BÖLÜM

ALİ MUSTAFA YAKUP'UN HADİS İLMİNE KATKILARI

2.1. Endonezya'da Hadis Alanındaki Faaliyetleri	46
2.1.1. Hadis Çalışmalarını Geliştirmesi	46
2.1.2. Dâru's-sünne İslâmî Yatılı Okulunu Kurması	48
2.1.3. Halk Arasında Yanlış Anlaşılan Hadisleri Düzeltmesi	51
2.2. Sorunlu Gördüğü Hadislere Yönelik Eleştirileri	52
2.3. Hadisleri Anlama Yöntemi	54
2.3.1. Metinsel Olarak Anlama.....	54
2.3.2. Bağlamsal Olarak Anlama.....	54
2.4. Savunduğu Bazı Görüş ve Düşünceleri.....	56
2.4.1. Hadis ve Sünnet	56
2.4.2. Hermenötik Hakkında.....	57
2.4.2. Hadis Tenkidi	58
2.4.3. Yöntemini Örnek Rivayetlere Uygulaması	59
2.4.4. Oryantalist Hadis Eleştirisi Üzerine Görüşleri	61
2.4.5. Âhâd ve Mütevatir Hadis.....	61
SONUÇ	63
KAYNAKÇA.....	65
EKLER	70

EK I: Ali Ustafa Yakup'un Yazdığı Eserleri.....	70
EK II: Endonezya Haritası	73
EK III: Ali Mustafa Yakup'un Resimleri.....	75
EK IV: Dâru's-Sünne Ve'l-Hadis Yatılı Okulun Resimleri.....	77

ÖN SÖZ

Bu çalışma Endonezyalı bilim adamı KH. Ali Mustafa Yakup'un (1962 – 2016) hadis anlayışı ve Hadis ilmine katkılarını detaylı bir şekilde incelemeyi hedeflemektedir. Ali Mustafa Yakup Endonezya'daki son XX ve ilk XXI yüzyılında hadis çalışmalarına önemli bir hadis âlimidir. Girişte araştırmanın konusu, önemi, amacı, hangi yöntemlerle hazırlandığı ve başvuru kaynaklardan bahsedildikten sonra Ali Mustafa Yakup hakkındaki üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın ilk bölümünde, Ali Mustafa Yakup ve eserleri üzerine yapılan çalışmaları “kitaplar, makaleler, bildiriler, lisans, yüksek lisans ve doktora tezler” şeklinde beş alt başlık altında incelemektedir.

İkinci bölümde, Ali Mustafa Yakup'un hadis alanına katkıları ele alınacaktır. Bu çerçevede onun Endonezya'daki hadis çalışmalarına katkıları, davet faaliyetleri, hadis usulüne bakışı, hadisleri anlama ve yorumlama metodu, oryantalistlere yönettiği tenkidi ve savunduğu görüşler incelenecektir. Yine hadislere eleştirel yaklaşımı ve hadislerin günlük hayatta uygulanmasına dair düşünceleri üzerinde durulmuştur.

Sonuç kısmında, Ali Mustafa Yakup hakkında incelenen önceki çalışmalardan elde edilen bulgulara dair değerlendirmeler ve onun görüşlerine dair önemli görülen bazı tespitler yer almıştır.

Konunun tespitinden itibaren bu çalışmanın her safhasında beni sürekli olarak teşvik eden, yol gösteren ve bilimsel tecrübesini cömertçe paylaşan danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Eren'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Desteklerini esirgemeyen tüm arkadaşlarıma ve aileme de minnettarlığımı belirtmek isterim.

Konya, 17 Eylül 2023

Nanda Ahmad Basuki

KISALTMALAR

- b. : ibn
- Bk. : bakınız
- Çev. : çeviren
- IIQ : Institut Ilmu al-Qur'an (Kur'an İlmi Enstitüsü)
- INHAD : International Muzakarah and Mu'tamar on Hadith
- KH. : Kiyai Haji (İslam âlimi olup hac yapmış biri)
- MA : Master of Art (Yüksek Lisans Mezunu)
- MS : Milattan Sonra
- MUI : Majelis Ulama Indonesia (Endonezya Ulemâ Meclisi)
- NU : Nahdatul Ulama (Nehdetu'l-ulemâ Hareketi)
- ö. : ölümü
- s. : sayfa
- s.a.v : Sallallahü Aleyhi ve Sellem
- STAIN : Sekolah Tinggi Agama Islam Negeri (Devlet İslam Yüksek Okulu)
- STAI : Sekolah Tinggi Agama Islam (Özel İslam Yüksek Okulu)
- Ts. : tarihsiz
- UIN : Universitas Islam Negeri (Devlet İslam Üniversitesi)
- v.dğr. : ve diğer(ler)i
- Vb. : ve benzeri
- Y.y : yayın yeri yok

HARİTA LİSTESİ

- Harita 1 : Endonezya Ayrıntılı haritası.
- Harita 2 : Endonezya İdarî Bölgeler ve Başkentler Haritası.
- Harita 3 : Endonezya'dan dini inançların dağılımı.

ALİ MUSTAFA YAKUP RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1 : KH. Ali Mustafa Yakup, Cakarta İstiklal Camii'nde ABD Dışişleri Bakanı John Kerry'yi karşılaması.
- Resim 2 : Barack Obama (ortada) ve Michelle Obama (sağda), İstiklal Camii Büyük İmamı KH. Ali Mustafa Yakup (solda).
- Resim 3 : Ali Mustafa Yakup, Endonezya'nın Ulusal Televizyonlarından "Berita Satu" kanalındaki yayınlanan "Ramazan İlhamları" programında.

DÂRU'S-SÜNNE RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1 : Dâru's-sünne ve'l-hadisın Fotoğrafı.
- Resim 2 : Dâru's-sünne ve'l-hadisın Mezuniyet Töreni
- Resim 3 : Dâru's-sünne'deki Talebeler.
- Resim 4 : Lisans Tezin Savunması.

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu, Önemi ve Amacı

KH. Ali Mustafa Yakup (ö. 2016) çağdaş dönem Endonezya'sında Hadis ilminin önemli temsilcilerinden biridir. O, Endonezya'daki Dâru's-sünne ve'l-hadîs adlı İslâmî yatılı okulun kurucusu olmasının yanı sıra, Güneydoğu Asya'nın en büyük camisi olan İstiklâl Camii'nin baş imamlığı görevini de yürütmüştür. Hadis alanında önemli çalışmaları bulunan Ali Mustafa Yakup, Endonezya'da hadis uzmanı olarak tanınmaktadır.

Vefatının ardından Ali Mustafa Yakup ve onun hadis anlayışı üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Kendisi Endonezya'daki hadis çalışmalarında belirgin bir âlim olması nedeniyle bu durum beklenen bir gelişmedir. Söz konusu araştırmalar bölgesel ve uluslararası İslâmî dergilerde Endonezya'ca, İngilizce ve Arapça dillerinde yayımlanmıştır.

Bu araştırmada, Endonezyalı hadisçi Ali Mustafa Yakup'un eserleri, akademik faaliyetleri ve hadis alanına katkıları üzerine yapılan akademik çalışmalar derlenip gruplandırılacak, peşinden metot ve muhtevalarına dair bilgi verilecektir.

Araştırmamızın amacı, Yakup ve eserleri hakkında yapılan çalışmaları analitik bir bakış açısıyla değerlendirip onun hadis anlayışını ortaya çıkarmaktır.

Ali Mustafa Yakup, hadis alanında önemli bir çağdaş âlim olarak kabul edilmektedir. Hayatı ve görüşleri hakkında yapılan çalışmaların incelenmesi önem taşımaktadır. Özellikle hadisçiliğine dair birçok çalışma mevcuttur. Endonezce, İngilizce ve Arapça yazılan bu çalışmaların muhtevalarının akademik dünyaya sunulması ve değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

Bu araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Ali Mustafa Yakup hakkında yapılan çalışmalar belirlenerek onların tanıtımı ve değerlendirmesi yapılacaktır. İkinci bölümde ise, hakkında yapılan çalışmalar ışığında Yakup'un hadis alanına katkıları ele alınacaktır. Bu çerçevede Ali Mustafa Yakup'un hadis anlayışı ve

uygulamaları hakkında bilgi verilecektir. Onun hadisleri yorumlama ve anlama metotları, hadislerin modern yaşamdaki uygulamalarına ilişkin görüşleri de bu bölümde ele alınacaktır.

Sonuçta, Ali Mustafa Yakup'un hadis alanına katkıları değerlendirecek ve gelecekteki hadis araştırmaları için bazı öneriler sunulacaktır. Böylelikle Yakup'un Endonezya'daki hadis çalışmalarına katkısı ve uluslararası düzeydeki etkisi ortaya konmuş olacaktır.

2. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynakları

Literatür tespiti için Ali Mustafa Yakup'la ilgili hem Endonezya hem de diğer ülkelerde bulabildiğimiz eserler derleyip tanıtılmıştır. Bunun için çalışmamızda veri toplama ve değerlendirme yöntemini kullandık. Çalışmamız süresince Endonezce, İngilizce ve Arapça toplanan kaynaklardan referans olarak yararlandık.

İlk bölüm için önce Ali Mustafa Yakup hakkında yapılan çalışmaların künye bilgileri belirlenecek ardından basılı formları veya pdf dosyaları toplanacaktır. Toplanan materyallerin okunmasıyla oluşturulan fişler ilgili başlıklara göre sınıflandırılacak nihayet bölümün yazımına başlanacaktır. Çalışmamız boyunca hem Türkçe hem de yabancı dillerde toplanan kaynaklardan referans olarak yararlanılacaktır. Bu, kullandığımız dergiler ve makaleler için kaynaklarımızdır. İhtiyaç duyulan yerlerde Ali Mustafa Yakup'un kendi çalışmalarından da faydalanılacaktır.

Ali Mustafa Yakup ve eseri hakkında hadis ile ilgili yapılan çalışmalar araştırıp toplamış olduk. Bulabildiğimiz kadar tüm kitaplar, makaleler, bildiriler, lisans ve lisans üstü tezleri toplayıp incelemeler yapılacaktır. Toplam 26 eserinin, 14'ü dergi makalesi, 2'si kitap, 7'si lisans tezi, 1'i bildiri, 1'i yüksek lisans tezi ve 1'i de doktora tezi olup bunlardan 20'si Endonezce, 3'ü İngilizce ve 3'ü de Arapça'dır.

Seçilen makaleler, lisans ve lisansüstü tezler bu kaynaklardan alınmıştır. Makaleler; Lisan Al-Hal, Al-Thiqah, Tahdis, Al-Irfani, KALAM, Al-Hikmah,

Riwayah, Dirayah, Nabawi, Ilmu Ushuluddin, IHAD: Hadis Research Institute, Jurnal Lektur Keagamaan, AJIS ve Religia dergi makale sitesinden alınmıştır. Bildiri; LP2M IAIN Samarinda sitesinden alınmıştır. Lisans, yüksek lisans ve doktora tezler; UIN Sultan Syarif Kasim Riau, UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, UIN Syarif Hidayatullah Jakarta, UIN Sultan Maulana Hasanuddin, UIN Sunan Ampel Surabaya ve Afrika Uluslararası Üniversitesi sitesinden alınmıştır.

İkinci bölümde, Yakup'un hadis anlayışına ve metodolojisine daha detaylı bir bakış sunmayı hedeflemekteyiz. Onun hadislere yaklaşımı, onları anlama ve yorumlama metodu, oryantalistlere hadis alanında yönelttiği tenkitler ve savunduğu görüşleri inceleneceği aşamada Yakup'un hadis ilmi ve metodolojisine dair kendi eserlerinden çokça yararlanılacaktır.

3. Ali Mustafa Yakup ve Hadis Alanındaki Çalışmaları

Ali Mustafa Yakup, 2 Mart 1952 yılında Endonezya'nın Orta Java bölgesine bağlı Kemiri köyünde doğdu. Ali Mustafa, Yakup ve Siti Chabibah çiftinin altı çocuğundan dördüncüsüydü.¹

Ali Mustafa Yakup ilk ve orta eğitimini memleketinde tamamladı. Lise eğitimini 1966-1969 yılları arasında Jombang şehrindeki Pondok Seblak adlı İslâmî yatılı okulda sürdürdü. Lisans eğitimini ise 1969-1972 yılları arasında Tebuireng İslâmî yatılı okulda aldı. 1972 yılında Doğu Java'daki Haşim Eş'ârî Üniversitesi'nde şeriat bölümünde başladı ve 1975 yılında bu programı tamamladı. 1976 yılında Riyad'daki İmam Muhammed İbn Suud İslam Üniversitesi'nde Şeriat bölümün eğitimine devam etmek üzere burs kazandı ve bu programı 1980 yılında tamamladı.

1990 yılında 38 yaşında iken Ulfah Uswatun Hasanah ile evlendi ve Ziyâul Hameyn adında bir oğlu oldu. Medine İslâm Üniversitesi'nden mezun olan bu oğlu babası Ali Mustafa Yakup tarafından kurulan Dâr'u-s-sünne ve'l-hadis adlı İslâmî yatılı

¹ Ulin Nuha Mahfudhon, *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah* (Banten: Mektebetü Dâr'üs-sünne, 2018), 3.

okulun müdürlüğüne getirildi.²

Riyad’da bulunan Kral Suud Üniversitesi İslâmî Bilimler Fakültesi’nde Hadis-Tefsir dalında yüksek lisans eğitimine devam eden Ali Mustafa Yakup bu programı 1985 yılında tamamladı.³ 2005 yılında Nizamiye Hindistan’da bulunan Haydarabad Üniversitesi’nde başladığı doktora eğitimini “Kur’an ve Hadislere Göre Gıda, İlaç ve Kozmetikte Helal ve Haram Kriterleri”⁴ adlı tezi ile 2008 yılında bitirdi.⁵

1989 yılında doğduğu köyde ailesiyle birlikte inşa ettiği İslâmî yatılı okula Darü’s-selâm adını verdi. Sonra 1997 yılında Endonezya’nın başkenti Cakarta’da sırf hadis ilimleri eğitimi veren Dâru’s-sünne ve’l-hadîs adlı İslâmî yatılı okulu kurdu. Suudi Arabistan’da kaldığı 9 yıl boyunca Abdülazîz b. Bâz’ın el-Kütüb-i Sitte eğitimine de katıldı⁶ ve bu eğitimden ilham alarak 1997 yılında Endonezya’da bulunan Çiputat şehrinde Dâru’s-sünne ve’l-hadîsi kurdu.⁷ Şimdi Dâru’s-sünne Uluslararası Hadis Bilimleri Enstitüsü olarak anılmaktadır.⁸

1998-2016 yıllarında Cakarta Kur’an Bilimleri Enstitüsü’nde (IIQ), 2012-2016 yıllarında Cakarta’daki Şerif Hidayetullah Devlet İslam Üniversitesi’nde (UIN) ve 2013-2016 yıllarında Pekalongan’daki Devlet İslam Enstitüsü’nde (STAIN) hadis bilimi profesörü olarak görev yaptı. Ayrıca 2013-2016 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Dâru’l-ulûm’da uzman danışmanlık yaptı. 2005-2015 yılları arasında Güneydoğu Asya’nın en büyük camisi olan İstiklâl Camii’nin baş imamlığını yürüttü.⁹

Ali Mustafa Yakup, 28 Nisan 2016’da Güney Tangerang Banten’de 64 yaşında hayatını kaybetti ve Muniroh Salamah Camii alanın arkasında bulunan Dâru’s-sünne

² Mahfudhon, *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah*, 107-109.

³ Tez konusu bulunmamaktadır.

⁴ Ali Mustafa Yakup, *Kriteria Halal-Haram Untuk Makanan, Obat dan Kosmetik menurut Al-Quran dan Hadis* (Cakarta: Pustaka Firdaus, 2015).

⁵ Mahfudhon, *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah*, 54-94.

⁶ Mahfudhon, *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah*, 82.

⁷ Budi, *Biografi Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yakup, M.A.*, www.laduni.id (2022), erişim: 12 Nisan 2023.

⁸ <https://darussunnah.sch.id/madrasah-darus-sunnah/>, “Sejarah”, erişim: 20 Ağustos 2023.

⁹ Budi, *Biografi Syekh Yasin Al-Fadani*, Laduni Indonesia (2020), erişim: 12 Nisan 2023.

İslâmî yatılı okulun bahçesine gömüldü.¹⁰

İslâmî ilimlere dair 49 eseri olan Ali Mustafa Yakup eserlerini Endonezce, İngilizce ve Arapça kaleme almıştır. Hadis alanındaki toplam yedi eserinin tamamı Endonezce yazılmış olup künye bilgileri şöyledir:

1. *Imam al-Bukhari dan Metodologi Kritik dalam Ilmu Hadits* (İmam Buhari ve Hadis İlminde Tenkit Metodolojisi), Mektebetü Dâri's-Sünne, Banten, 2021.

Bu kitap, oryantalistlerin Sahîh-i Buhârî'ye yönelik iddialarını çürütmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, Buhârî'nin biyografisini, hadis ilmindeki eleştirel yöntemi ile olan ilişkisini ve hadis tenkid metodunu ele almıştır. Ali Mustafa Yakup'un hadislere olan duyarlılığının göstergesi olan bu kitap, İslâmîyet'in önemli dini referanslardan olan hadislere yönelik oryantalist saldırıları çabasının bir ürünüdür.

Ali Mustafa Yakup tarafından yazılıp ilk olarak 2021 yılında Güney Tangerang şehrinde Dâru's-sünne Vakfı tarafından yayımlanan kitap 73 sayfadan oluşmaktadır. Ana başlıkları şunlardır: "İmam Buhârî'nin Hayatı", "Buhârî'nin Hadis Tenkidi" ve "Buhârî'nin Oryantalist Tenkidi".

2. *Kritik Hadis* (Hadis Tenkidi), Pustaka Firdaus, Cakarta, 2020.

Cakarta'da yayımlanan Emanet dergideki için yazılan hadis makalelerinden oluşur. Emanet dergisinin isteği üzerine, hadisle ilgili tüm makaleler toplanmış, düzenlenmiş ve bir kitap haline getirilmiştir. İlk olarak 1995 yılında Cakarta'da Pustaka Firdaus yayınevi tarafından basılmıştır. Bugüne kadar toplamda 9 kez basılmış olup son baskı Aralık 2020'de gerçekleşmiştir.

141 sayfadan oluşan kitapta ele alınan konulardan bazıları şunlardır: "Tarihsel Perspektiften Hadis Tenkidi", "Batılı Oryantalistlerin Hadis Çalışmalarına Bakışı", "İgnaz Goldziher'e Göre Hadis Tenkidi", "Mustafa A'zamî'nin Batılı Oryantalistlere

¹⁰ Mahfudhon, *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah*, 234-238.

Yönelik Tenkidi”, “Joseph Schacht’ın ‘Geri Yansıtma’ Teorisiyle İlgili Hadisler”.

3. *Peran Ilmu Hadis dalam Pembinaan Hukum Islam* (İslam Hukuku’nun Bina Edilmesinde Hadis İlminin Rolü), Mektebetü Dâri’s-sünne, Banten, 2021.

Bu kitap İslam hukukuyla ilgili hadisleri anlamak için önemli eserlerden biridir. Endonezya’da, ayak bileklerinin altında pantolon giyen erkeklerin cehenneme gideceğini savunan pek çok alim ve hadis uzmanı bulunmaktadır. Bu tür bir hadis anlayışı, hadisleri mücerret metinsel yaklaşımla zahiri anlayışla yorumlayan birçok hadis bilimcinin var olduğunun göstergesidir.

Bu eser üç önemli konuya değinmektedir. İlk olarak, hadis ve fıkıh arasındaki ilişkiyi ele alır. İkinci olarak, Hz. Muhammed (s.a.v)’in hadislerini anlamada metinsel ve bağlamsal yaklaşımları benimseyen grupları yeniden tanımlar. Üçüncü olarak, klasik ve modern zamanlarda sünnet inkârcıları olarak adlandırılan grup ve bunların görüşleri hakkında bilgi verir.

71 sayfadan oluşan kitap, ilk olarak Pustaka Firdaus yayınevi tarafından yayınlanmış, daha sonra 2021 yılında Güney Tangerang şehrindeki Dâru’s-sünne Vakfı tarafından tekrar basılmıştır.

4. *M. Mustafa Azami Pembela Eksistensi Hadis* (M. Mustafa el-’Azamî: Hadis Savunucusu), Pustaka Firdaus, Cakarta, 2002.

Bu kitap, Ali Mustafa Yakup’un hocası Muhammed Mustafa el-A’zamî’nin Batılı oryantalistlerin hadislere yönelik saldırılarına karşı savunma çabalarını sürdürdüğü bir eserdir. Batılı oryantalistler, bugün kullanımda olan hadislerin Hz. Muhammed (s.a.v)’den kaynaklanmadığını, bunların hicri ikinci yüzyılda alimler tarafından uydurulmuş metinler olduğunu iddia ederler. M. Mustafa el-A’zamî, Batılı oryantalistlerin bu yanlış iddialarına başarıyla karşı çıktığı için “hadislerin varlığının savunucusu” adlı kitabında anılmıştır.

Bu kitap, Muhammed Mustafa el-A’zamî’nin hayatın ve eserlerin

incelenmesidir. Kitaptaki M. Mustafa el-A'zamî adlı çalışmasına yönelik övgüler dikkat çekmektedir. 121 sayfadan oluşan kitap 2002'de Pustaka Firdaus yayınevi tarafından basılmıştır.

5. *Hadis-Hadis Bermasalah* (Tartışmalı Hadisler), Pustaka Firdaus, Cakarta, 2019.

Bu kitap yazılma süreci 1994'ten 2003'e kadar dokuz yıl sürmüştür. Yakup'un kaleme aldığı 16. eser olan kitap yazıldığı dönem için önem arz eder zira o zamanlar Endonezya'da hadis alanına ilgi gösteren çok az kişi bulunmaktadır.

Kitapta, Endonezya toplumu tarafından yanlış anlaşılan 33 meşhur hadis bulunmaktadır. Yakup, her bir konuda ilgili tüm hadis metinlerini toplayıp, âlimlerin bu hadisler hakkındaki görüşlerini incelenmesi ve hadisin bağlamını dikkate alarak bir analiz yapar. Daha sonra, bugünün şartlarına uygun, doğru ve bağlamsal bir anlayış sunmak için hadisleri çeşitli yöntemlerle yorumlar.

197 sayfadan oluşan bu dikkat çekici kitap, ilk olarak 2003 yılında basılmıştır. O günden bu yana on bir kez daha basılan kitabın son baskısı 2019 yılında Cakarta'daki Pustaka Firdaus yayınevi tarafından yapılmıştır.

6. *Hadis-Hadis Palsu Seputar Ramadhan* (Ramazan civarında mevzû hadisler), Pustaka Firdaus, Cakarta, 2018.

Endonezya halkı, her yıl Ramazan ayının başlangıcını büyük bir coşkuyla karşılar. Ramazan ayı boyunca sosyal medyada veya halka hitap eden vaizler aracılığıyla çok sayıda hadis yayılır. Ali Mustafa Yakup, halk arasında dolaşan bu hadisleri incelediğinde çoğunun zayıf veya mevzu olduğunu tespit etmiştir. İşte *Ramazan civarında mevzû hadisler* adlı kitabının başlangıç noktası burasıdır.

Kitapta ayrıca Endonezya'daki Muhammediye Hareketi'nin¹¹ Ramazan ayına

¹¹ Muhammediye, Endonezya'da 1912 yılında KH. Ahmed Dahlan tarafından kurulan İslami bir harekettir. 2019 yılında Endonezya'da toplam üye sayısı 60 milyon kişiye ulaştı. Şu anda dünya çapında

dair verdiği fetvalar incelenir ve kitabın sonunda Elbanî'nin hadisler hakkındaki görüşlerine dair bir değerlendirme yer alır.

Kitapta incelenen bazı hadisler şunlardır: “*Ramazan'ın başı rahmettir*”¹², “*Acıkmadan yemeyin, sofradan doymadan kalkın*”¹³, “*Ramazan orucunun sevabı bir yıllık orucun sevabına denktir*”¹⁴, “*Oruç tutanın uykusu ibadettir*”¹⁵, “*Ramazan orucunun kabulü fitre vermeye bağlıdır*”¹⁶, “*Teravîh namazı sekiz veya yirmi rekâttır*”.¹⁷

151 sayfadan oluşan kitap ilk defa 2003 yılında Ciputat şehrindeki Mektebetü Dâri's-sünne yayınevi tarafından yayımlanmıştır. O zamandan bu yana farklı yayınevleri tarafından yedi kez daha basılan bu kitap, son olarak 2018 yılında Cakarta'daki Pustaka Firdaus yayınevi tarafından basılmıştır.

7. *Cara Benar Memahami Hadis* (Hadisleri Anlamanın Doğru Yolu), Pustaka Firdaus, Cakarta, 2016.

Endonezya'daki hadisçiler ve halk arasında oldukça tanınan bu kitabın yazımı 12 Ocak 2014 tarihinde Endonezya'nın başkenti Cakarta'da tamamlanmıştır. İlk baskısı Nisan 2014'te, ikinci baskısı ise Mayıs 2016'da Pustaka Firdaus yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde her Müslümanın hadislerde söylenen her şeyi kesin kabul etmesi gerektiğine inanan birçok insan vardır. Yine sahih olup olmadığına bakmadan sadece belli bir hadisi esas alan insanlar bulunmaktadır. Bu kitap, insanların bir hadisi anlamadaki yanlışlıklarını düzeltme amacıyla yazılmıştır. Dolayısıyla Endonezya halkı arasında kullanan hadislerin sıhhatini belirlemek için yaygın olarak kullanılan bir

ilkokullardan üniversitelere kadar 28.203 okulu, 93 hastanesi, 869 yetimhanesi ve 20.198 camisi yer almaktadır. Muhammadiye hareketinin Türkiye de dahil olmak üzere 31 ülkede şubesi bulunmaktadır. “*Muhammadiyah*”, <https://muhammadiyah.or.id>, erişim: 20 Ağustos 2023.

¹² Suyûtî, *el-Camî el-sagîr* (Beyrut: Dâru'l-fikr, 1981), I/432.

¹³ Suyûtî, *el-Rahme fi't-Tıp ve'l-Hikme* (Beyrut: Maktebetü'l-Şa'biyye, ts.), 19.

¹⁴ Osman el-Hopavî, *Dürretü'n-Nasihîn* (Endonezya: Maktabetü Dâr el-İhyâ, 1986), 8.

¹⁵ Suyûtî, *el-Camî el-Sagîr* (Beyrut: Dâr el-Fikr, 1981), II/678.

¹⁶ Suyûtî, *el-Camî el-Sagîr* (Beyrut: Dâr el-Fikr, 1981), II/80.

¹⁷ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir* (Kahire: Dâru'l-kütüb'il-ilmîyye, Ts.), XI/393.

kılavuz olarak kabul edilir.

268 sayfadan oluşan kitapta üç bölüm vardır. Birinci bölüm, hadislerin metinsel ve bağlamsal anlaşılması ile ilgilidir. İkinci bölümde hadislerin tematik olarak anlaşılması konusu işlenir. Üçüncü bölümde hadisler arasındaki çelişkiler incelenir.

Ali Mustafa Yakup'un diğer eserlerinde de hadis ile alakalı değerlendirmeler bulmak mümkündür. Ayrıca ulusal ve uluslararası sempozyumlarda birçok bildiri sunmuştur.

Günümüzde onun eserleri ve görüşleri üzerine pek çok çalışmalar yapılmıştır. Onlardan hadisle ilgili olanların birinci bölümde ele alınacak, ardından ikinci bölümde onun hadis ilmine katkıları ortaya konulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALİ MUSTAFA YAKUP HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu bölümde Ali Mustafa Yakup ve hadislerle ilgili eserleri hakkında yapılan çalışmaları incelenecektir. Bulabildiğimiz kadarıyla onun hakkında kitap, makale, bildiri, lisans ve lisans üstü tezleri olmak üzere toplam 26 eseri incelenecektir.

1.1. Kitaplar

1.1.1. *Ali Mustafa Yakup: Menjaga Sunnah Mengawal Akidah (Ali Mustafa Yakup: Sünnet Savunucusu ve Akidenin Koruyucusu)*¹⁸

Kitabın Adı:	<i>Ali Mustafa Yakup: Menjaga Sunnah Mengawal Akidah (Ali Mustafa Yakup: Sünnet Savunucusu ve Akidenin Koruyucusu)</i>
Yazarı:	Abu Muhammad Waskito
Yayın Evi:	Pustaka el-Kevser, 2016

Bu kitap, Ali Mustafa Yakup'un hayatının dönemlerini, kısa biyografisini, Endonezya'daki toplumsal olaylara dair ulusal dergilerdeki yazılarını ve hadis üzerine uluslararası düzeydeki görüşlerini ele almaktadır. Ayrıca kitapta Ali Mustafa Yakup ve kitabın yazarı AM. Waskito ile yapılan din ve hadis konularına odaklanan bir röportaj koleksiyonu da bulunmaktadır.

Ali Mustafa Yakup, Endonezya'daki çeşitli üniversitelerde hadis dersleri vermesi ve çok sayıda üniversitede hadis profesörü olarak görev yapması ile bilinir. Eğitim ve iyi şeylere motivasyon hususunda dikkate değer sözler söylemiştir. Ünlü sözlerinden biri şudur: “*Janganlah kalian mati sebelum menjadi seorang penulis*” (Siz ancak bir yazar olarak ölü). Bu söz, Âli İmrân suresi 102. ayeti olan “Siz ancak Müslümanlar olarak ölü” ifadesinden esinlenmiştir.

¹⁸ Abu Muhammad Waskito, *Menjaga Sunnah Mengawal Akidah* (Cakarta: Pustaka Al-Kautsar, 2016).

Ali Mustafa Yakup, din ile ilgili kitapların yanı sıra bazı tartışmalı konular hakkında ulusal dergilerde makaleler yazmıştır. Yazılarının odak noktası, İslam'a hakaret edenleri eleştirmek ve yanlış anlaşılan hadisleri düzeltmektir. Bunlardan biri, "Peygamber'e hakaretin cezalandırılması" konusunda yazılan bir makale olup ölümünden bir yıl önce 2015 yılında Hz. Muhammed (s.a.v)'e hakaret eden bir karikatür yayınlayan Charlie Hebdo'ya yanıt olarak yazılmıştır.

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un biyografisine, yurtiçi ve yurtdışı eğitimine, hadis düşüncesinde etkili olan hocalarına, halka ve akademik dünyaya katkılarına, Dârü's-sünne okulunda topluma ve öğrencilere verdiği örnekliğine ayrıntılı bir şekilde yer vermektedir.

1.1.2. *Meniti Dakwah di Jalan Sunnah (Sünnet Yoluna Davet)*¹⁹

Kitabın Adı:	<i>Meniti Dakwah di Jalan Sunnah (Sünnet Yoluna Davet)</i>
Yazarı:	Ulin Nuha Mahfudhon
Yayın Evi:	Dârü's-sünne Vakfı, 2018

Bu kitap, Ali Mustafa Yakup'un çocukluğundan 2016 yılında ölümüne kadar olan yaşamını ayrıntılı ve düzenli bir şekilde ele alır. Endonezya'daki çok tercih edilen kitaplardan biridir.

Kitapta dikkat çeken hususlardan biri Ali Mustafa Yakup'un aile geçmişi'dir. Doğduğu köyde halkın çoğunluğu din konusunda bilgili değildir ve çoğunlukla tarım ile geçimini sağlarlar. Ali Mustafa Yakup'un kendisi de Suudi Arabistan ve Hindistan'daki eğitime gitmeden önce çiftçilik yapmıştır. Buna rağmen, ilmi hayatında başarılı olup İslam'a ve Endonezya halkına hizmet etmiştir. O, Endonezya'nın bir köyünde çiftçi iken daha sonra akademisyen ve aynı zamanda bir

¹⁹ Mahfudhon, *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah*.

hadis bilgini olmuştur.

Endonezya'nın merkeze uzak bir köyünde çiftçilikle uğraşan bir aileye mensup olmasına rağmen Ali Mustafa Yakup'un yaşam hikayesi, ilim yolunda gayret edildiğinde din ve devlet için ne kadar faydalı bir insan olunabileceğinin güzel bir örneğidir.

Bu kitap Ali Mustafa Yakup'un ailesinin yaşamını ayrıntılı olarak ele alırken, bir bölümünde de Endonezya'da vaaz verme çabalarını, hadis eğitimine katkısını ve hayatının son günlerini anlatır.

Kitap, Dr. Ahmed Ubaydi Hasbellah ve Muhammed Bedrut Tamam isimli iki öğrenci tarafından yazılmış iki şiir ile sona erer. Bu iki şiirde, Ali Mustafa Yakup'un yaşam hikayesi anlatılır.

1.2. Makaleler

1.2.1. *Ali Mustafa Ya'qub: Criticism of Problematic Hadith and Its Contribution to The Development of The Study of Hadith in Indonesia* (Ali Mustafa Yakup: Problemlerli Hadislerin Tenkidi ve Endonezya'da Hadis Çalışmalarının Gelişimine Katkısı)²⁰

Makalenin Adı: *Ali Mustafa Ya'qub: Criticism Of Problematic Hadith And Its Contribution to The Development of The Study of Hadith In Indonesia* (Ali Mustafa Yakup: Problemlerli Hadislerin Tenkidi ve Endonezya'da Hadis Çalışmalarının Gelişimine Katkısı)

Yazarı: Alfani Hidayat ve Faida Fidiani

²⁰ Alfani Hidayat ve Faida Fidiani, '*Ali Mustafa Ya'qub: Criticism of Problematic Hadith and Its Contribution To the Development of the Study of Hadith in Indonesia*', Lisan Al-Hal: Jurnal Pengembangan Pemikiran Dan Kebudayaan, 16/1 (2022), 140–152.

Yayımlandığı Dergi: Lisan al-Hal, 2022

Ali Mustafa Yakup, bir hadisin sahih olup olmadığını belirlemede onun sened ve metin tenkidi sonuca varmaya çalışır. Hadislerin sıhhatini tespit yöntemi, *Hadisin Tenkidi ve Tartışmalı Hadisler* adlı kitaplarında görülebilir.

Ali Mustafa Yakup hadis tenkidinin, râvilerin incelenerek yapılması gerektiğini savunmuştur. Zira bir hadisin sıhhati, râvilerinin güvenilirliği, zapt dereceleri, illet ve şazdan uzak olma durumlarına bağlıdır. Ayrıca, isnadın muttasıl olması ve isnad zincirinde bulunan talebe ve hocaların aynı dönemde yaşamış olmaları gerekmektedir.

Ali Mustafa Yakup'a göre bir hadisi anlamının yedi yöntemi bulunmaktadır. Bunlar; mecazi anlamı gözetmek, sebab-i vüruduna bakmak, yerel veya evrensel mahiyette olmasına bakmak, Arap kültüründeki anlamı çözümlenmek, esbâb-ı vürûda dikkat etmek, sosyal ve kültürel yapıyı incelemek ve mürâdü'l-hadisi keşfetmektir. Ayrıca, hadisin Kur'an ayetleri, diğer hadisler ve akıl ile çelişip çelişmediği de önemlidir.

Tartışmalı Hadisler adlı kitabında, Ali Mustafa Yakup halk arasında yanlış anlaşılan birçok hadisi düzeltmiştir. Endonezya halk arasında dolaşan bazı hadislerin sahih olduğu düşünülürken aslında onların zayıf olduğunu tespit etmiş, ayrıca bu durumun tam tersi olan örnekleri de göstermiştir. Örnek olarak “*ümmetimin ihtilafı rahmettir*” hadisidir.²¹ Sahih sanılan bu hadis tespit edildikten sonra mevzu hadis olarak çıkar.

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un hadis anlayışının Mahmut Tahhân'ın hadis anlayışına benzediğini gösterir. Onun hadisleri anlamak için geliştirdiği bazı yöntemler vardır. Bunlar: sahabilerin rivayetlerini birbiriyle karşılaştırmak, râvileri farklı dönemlerdeki râvilerle karşılaştırmak, hadis âlimlerinin hadis anlayışlarını

²¹ Ali Mustafa Yakup, *Hadis-Hadis Bermasalah* (Pustaka Firdaus, Cakarta, 2019), 8.

karşılaştırmak, hadis kitaplarındaki rivayetleri karşılaştırmak ve hadisleri Kur'an ayetleriyle karşılaştırmaktır.²²

Ali Mustafa Yakup mütekaddim, müteahhir ve çağdaş hadis âlimlerinin görüşlerine önem verip hadisin niteliğini belirlerken içtihad yöntemini kullanmıştır. Ona göre, çağdaş hadis çalışmaları dört unsura dikkat edilerek yapılmalıdır. Bunlar; mustalahu'l-hadîsi incelemek, sened esaslı hadis tahrîci yapmak, fikhü'l-hadîse önem vermek ve hadisleri oryantalistlerin eleştirilerine karşı savunmak.

Ali Mustafa Yakup'un hadis çalışmalarına katkısı Ignaz Goldziher, Juynboll, Joseph Schacht ve D. Samuel Margoliouth gibi oryantalistlere yönelik eleştirilerinde görülebilir. Onlar birkaç hadisi eleştirip tüm hadislerin uydurma olduğunu savunmuşlardır.²³

Bir katkısı da hadisçi yetiştirmek amacıyla Dâru's-sünne adıyla Uluslararası Hadis Bilimleri Enstitüsü'nü kurmasıdır. 1997 yılında kurulan Dâru's-sünne günümüze kadar faaliyetlerine devam etmiştir.

1.2.2. Pemahaman Ali Mustafa Yaqub tentang Hadis Penciptaan Wanita dari Tulang Rusuk Dalam Kitab: Cara Benar Memahami Hadis (Ali Mustafa Yakup'un Hadisleri Doğru Anlamanın Yolu kitabında: "Kadının Kaburga Kemiğinden Yaratılışı" Hadisi Hakkındaki Düşüncesi)²⁴

<p>Makalenin Adı: <i>Pemahaman Ali Mustafa Yaqub Tentang Hadis Penciptaan Wanita Dari Tulang Rusuk Dalam Kitab; Cara Benar Memahami Hadis (Ali Mustafa Yakup'un Hadisleri Doğru Anlamanın Yolu kitabında: "Kadının Kaburga Kemiğinden Yaratılışı" Hadisi Hakkındaki Düşüncesi)</i></p>
--

²² Hidayat, 'Ali Mustafa Ya'qub: Criticism of Problematic Hadith, 151.

²³ Hidayat, 'Ali Mustafa Ya'qub: Criticism of Problematic Hadith, 150.

²⁴ Muhammad Lutfiyanto vb., 'Pemahaman Ali Mustafa Yaqub Tentang Hadis Penciptaan Wanita Dari Tulang Rusuk Dalam Buku Cara Benar Memahami Hadis', *Al-Thiqah 3/1* (2021), 130–155.

Yazarı: Muhammad Lutfianto vd.

Yayınlandığı Dergi: Al-Thiqah, 2021

“*Kadın erkeğin kaburga kemiğinden yaratılmıştır*” ifadesi Endonezya halkı arasında oldukça meşhur bir hadistir. Bu söylem Hz. Âdem’in kaburga kemiğinden yaratılan Hz. Havva’nın hikayesinde sıkça karşımıza çıkar. Kur’an’da Havva’nın Âdem’in kaburga kemiğinden yaratıldığına dair bir sahih bir hadisin bulunmadığını belirtir.

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup’un “kadın erkeğin kaburga kemiğinden yaratılmıştır” hadisini nasıl anladığını incelemiştir. Ayrıca onun biyografisi, yazdığı eserler, hocaları ve bazı öğrencilerinden bahsedilir. Bu hadis hakkında birçok klasik ve çağdaş hadis âliminin görüşlerine de yer verilmiştir. Ali Mustafa Yakup, Kuran’da Havva’nın Adem’in kaburga kemiğinden yaratıldığına dair herhangi bir ayet olmadığını vurgulamıştır. Zira Kuran, insanın topraktan yaratıldığını bildirir.

Çalışmada, kadınların kaburga kemiğinden yaratılışına dair sadece iki hadisin bulunduğu, bunların birbiriyle çeliştiği belirtilmiştir. Birinci hadis “kadının erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığını” belirtirken, ikinci hadis “kadının (mizacının) kaburga gibi” olduğunu ifade etmektedir.

Ali Mustafa Yakup’a göre, bu hadisi anlamak için mecazi anlam yöntemini kullanmak ve kadınların kaburga kemiğinden yaratılışı ile ilgili hadisleri bir araya getirmek gereklidir. Ona göre bu hadis, aslında kadının erkeğin kaburga kemiğinden yaratılmadığını, fakat kadının kaburga kemiği gibi olduğunu ifade etmektedir.

Bu tür bir açıklama sahih hadislerde de bulunmaz, bu yüzden kadının yaratılışının gerçekten erkeğin kaburga kemiğinden olduğunu iddia etmek doğru olmaz. Ancak, kadınların kaburga kemiği gibi bazı özelliklere sahip olduğunu yani zorlandığında değiştirilemeyeceğini ve bu sebeple kadınlara nazik davranılması

gerektiğini savunmuştur.²⁵

1.2.3. Dikotomi Hadis Ahad-Mutawatir Menurut Pandangan Ali Mustafa Yaqub (Ali Mustafa Yakup'a Göre Âhâd-Mütevâtîr Hadis Ayrımı)²⁶

Makalenin Adı:	<i>Dikotomi Hadis Ahad-Mutawatir Menurut Pandangan Ali Mustafa Yaqub (Ali Mustafa Yakup'a Göre Âhâd-Mütevâtîr Hadis Bölünmesi)</i>
Yazarı:	Abdul Mutualli
Yayınlandığı Dergi:	Tahdis, 2018

Hadislerin âhad ve mütevatir olarak ikiye ayrılması bazı âlimler arasında tartışma konusu olmuştur. Kimi âlimler bu ayrımı kabul ederken, kimileri reddeder. Bu çalışmada, Ali Mustafa Yakup'un konuyla ilgili görüşleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın amacı, âhad hadislerin kullanımını Ali Mustafa Yakup'un bakış açısıyla ele alıp açıklamaktır. Aynı zamanda âhad ve mütevatir hadislerin tanımı, ayırım kriterleri, şartları ve hadisçilerin bu konudaki görüşleri de tartışılmaktadır.

Ali Mustafa Yakup, hadis âlimlerinin hiçbir zaman zayıf olan âhad hadisleri delil olarak kullanmadıklarını belirtir. Ona göre, itikadi ve ahlaki konularda sadece sahih ve hasen hadisler delil kabul edilir. O, hadislerin âhad ve mütevatir olarak ayrılması fikrini desteklerken, Mu'tezile ile aynı görüşte olmadığını özellikle ifade etmiştir.

1.2.4. Hadis Tentang Arah Kiblat; Kritik Pemikiran Ali Mustafa Yaqub (Ali Mustafa Yakup'un "Kiblenin Yönü Üzerine Hadislere" Dair

²⁵ Lutfiyanto, *Hadis Penciptaan Wanita Dari Tulang Rusuk*, 150.

²⁶ Abdul Mutualli, '*Dikotomi Hadis-Mutawatir; Menurut Pandangan Ali Mustafa Yaqub*', Tahdis: Jurnal Kajian Ilmu Al-Hadis, 9/2 (2018), 200–219.

Görüşünün Tenkidi)²⁷

Makalenin Adı:	<i>Hadis Tentang Arah Kiblat; Kritik Pemikiran Ali Mustafa Yaqub</i> (Ali Mustafa Yakup'un "Kıblenin Yönü Üzerine Hadislere" Dair Görüşünün Tenkidi)
Yazarı:	Muhammad Yunus
Yayınlandığı Dergi:	Al-Irfani STAI Darul Kamal, 2020

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un kıblenin belirlenme yöntemi hakkındaki tenkidlerini inceler. Bilindiği gibi kıblenin yönü bütün Müslümanların ibadetlerinde önemli bir rol oynar, bilhassa namaz kılarken kibleye dönülmesi gerekir.

Araştırma, Ka'be'den çok uzak olan Endonezya'daki Müslümanların kıblenin yönünü nasıl belirlediğini ele alır. Şimdiye kadar, kıblenin yönünü belirlemek için çeşitli yöntemler kullanılmıştır.

Ali Mustafa Yakup'a göre, kıblenin yönünü belirlemek için batı, doğu, güney ve kuzey yönlerini bilmek yeterlidir. Dolayısıyla, Endonezya gibi doğuda bulunan bir ülkedeki Müslümanlar için yalnızca batıya dönmek yeterli olacaktır.

Muhammed Yunus, Ali Mustafa Yakup'un kıblenin yönünün belirlenmesi anlayışını eleştirmiştir. Ona göre, bu anlayış gelişen teknolojiyle orantılı değildir. Zira modern teknolojiler sayesinde kıblenin tam yönünü belirlemek mümkündür. Endonezya'da, kıblenin yönünün belirlenmesi artık sadece batı yönüyle değil, telefon ve GPS gibi modern teknolojilerle yapılmalıdır.

1.2.5. *Hadith Hermeneutic of Ali Mustafa Yaqub* (Ali Mustafa Yakup'ta Hadis Hermenötüğü)²⁸

²⁷ Muhammad Yunus, '*Hadis Tentang Arah Kiblat: Kritik Pemikiran Ali Mustafa Yaqub*', Jurnal Al-Irfani STAI Darul Kamal, VI/1 (2020), 8–17.

²⁸ Rohmansyah, '*Hadith Hermeneutic of Ali Mustafa Yakub*', KALAM, 11/1 (2017), 187–214.

Makalenin Adı:	<i>Hadith Hermeneutic of Ali Mustafa Yaqub</i> (Ali Mustafa Yakup'ta Hadis Hermenötiği)
Yazarı:	Rohmansyah
Yayımlandığı Dergi:	Kalam, 2019

Ayet ve hadislerin yorumlanmasında hermenötik yöntemin kullanılması Müslüman akademisyenler arasında tartışmalı bir konudur. Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un hadisleri yorumlamada hermenötiği nasıl kullandığını incelemektedir.

Çalışma, hermenötik yöntemin tartışılmasıyla başlar, Ali Mustafa Yakup'un hadis ve sünnet anlayışı, sened tenkidi, hadis yorumlama metodolojisinin analizi ile devam edip nihayet sonuçla biter.

Ali Mustafa Yakup, Kur'an ile çelişen sahih hadisin reddedilmesi gerektiğini savunur. Ayrıca, metinsel olarak anlaşılması zor olan bir hadisin bağlamsal olarak anlaşılması gerektiğini belirtir. Bağlamsal yöntemlerden biri de hadisin sebeb-i vürûduna bakmaktır. Rohmansyah, Ali Mustafa Yakup'un kullandığı bu yöntemin Gadamer'in hermenötik yöntemine benzediğini belirtmiştir.

Gadamer, bir âlimin hadis anlayışının hadisin sosyal koşulları ve sebeb-i vürûdu tarafından etkilendiğini ifade etmiştir. Bir hadis anlayışının öznel olmaması için bu iki faktörün göz önünde bulundurulması gerekir. Gadamer'in hermenötik teorisi, bir hadisi objektif bir şekilde anlamak için geçmişteki sosyal koşulların dikkate alınmasının önemli olduğunu vurgular.²⁹

1.2.6. Kontribusi Ali Mustafa Yaqub (1952-2016) dalam Dinamika Kajian Hadis di Indonesia (Ali Mustafa Yakup'un (1952-2016)

²⁹ Richard King, *Agama, Orientalisme, dan Poskolonialisme* (Coğcakarta: Qalam, 2001), 143.

Endonezya'da Hadis Alanına Katkısı)³⁰

Makalenin Adı:	<i>Kontribusi Ali Mustafa Yaqub (1952-2016) dalam Dinamika Kajian Hadis di Indonesia</i> (Ali Mustafa Yakup'un (1952-2016) Endonezya'da Hadis Alanına Katkısı)
Yazarı:	Istianah ve Shofaussamawati
Yayınlandığı Dergi:	Riwayah, 2017

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'daki hadis çalışmalarına yaptığı katkıları ele alır. Ayrıca onun biyografisi ve yazdığı eserler de incelenmiştir.

Ali Mustafa Yakup'un önemli katkılarından biri, toplumda yanlış anlaşılan hadislerin düzeltilmesi olmuştur. Tartışılan hadislerin çoğu Endonezya halkı arasında meşhur hadislerdir. Tartıştığı bazı hadisler şunlardır: “*İlim Çin'de de olsa alın*” Tahric³¹ hadisi, Hz. Peygamber'in doğumu öncesinde görülen mucizeler hakkındaki hadisler, Hz. Peygamber'i selamlayan bir antilop hakkındaki hadis, acıkmadan yemek yemenin yasaklanması hakkındaki hadis, mevlit gecesini anma hadisi, “oruç tutan kişinin uykusu ibadettir”³² hadisi bunlardandır.

Ayrıca, problemleri bazı hadislerin doğru anlaşılmasına da katkı sağlamıştır. Bunlar arasında neredeyse fakirlik küfre denk olacak ve kadının devlet başkanı olması ile ilgili hadisler bulunur. İncelemelerinde sadece sened ve yüzeysel metnin incelenmesi değil, hadisin her kelimesinin dikkatli bir şekilde incelenmesi de önemli bir rol oynamıştır. Ali Mustafa Yakup hadisleri anlamak için dil özelliklerini ve tarihsel yaklaşımları kullanmıştır.

1.2.7. *Membangun Kerukunan Umat Beragama Perspektif Sunnah: Kajian*

³⁰ Istianah ve Shofaussamawati, 'Kontribusi Ali Mustafa Yaqub (1952-2016) Dalam Dinamika Kajian Hadis Di Indonesia', 2 (2017), 1–10.

³¹ Sehavi, *el-Makâsidi'l-Hasene* (Beirut: Dâr el-Küttüb'il-'ilmiyye, 1979), 93.

³² Süyûfi, *el-Camîu'l-Sagîr* (Beirut: Dârul-Fikr, 1981), 678.

***Pemikiran Ali Mustafa Ya'qub (Sünnete Göre Dinler Arası Diyalog
Hususunda: Ali Mustafa Yakup'un Düşüncesi)***³³

Makalenin Adı:	<i>Membangun Kerukunan Umat Beragama Perspektif Sunnah: Kajian Pemikiran Ali Mustafa Ya'qub (Sünnete Göre Dinler Arası Diyalog Hususunda: Ali Mustafa Yakup'un Düşüncesi)</i>
Yazarı:	Nur Ikhlas
Yayımlandığı Dergi:	Dirayah, 2020

Endonezya'da farklı din mensupları arası uyum halk tarafından bir ihtiyaç olarak görülmektedir. İslam'daki hoşgörü anlayışı, Bakara suresinin 256. ayetinde “dinde zorlama yoktur” şeklinde belirtilmiştir. Hz. Peygamber İslam'a girmeye zorlamadan gayrimüslimlerle uzun süre barış içinde yaşamıştır.³⁴

Ali Mustafa Yakup, Endonezya'daki hoşgörü ortamının Müslümanlar ve diğer din mensupları tarafından başarıyla sürdürüldüğünü belirtir. Tüm din mensuplarına ibadet özgürlüğü tanınması bunun bir kanıtıdır. Müslümanlar ve gayrimüslimler arasındaki çatışmaların çoğu, siyasi görüş farklılıkları veya dar düşünce kalıplarından kaynaklanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerin 44. Başkanı Barack Obama'nın Ali Mustafa Yakup ile görüşmek üzere Endonezya'yı ziyaret etmesi önemli bir olaydır. Obama ve eşi, Ali Mustafa Yakup ile beraber Cakarta'daki İstiklal Camii'ni ziyaret etti. İslam'ın bir barış dini olduğunu vurgulayan Obama, “Endonezya'daki Müslümanlar, farklı din mensupları arasındaki hoşgörüye her zaman öncelik veriyor. Bu hoşgörünün bir göstergesi de Cakarta Santa Maria Katedral kilisesinin İstiklal Camii'nin tam

³³ Nur Ikhlas, '*Membangun Kerukunan Umat Beragama Perspektif Sunnah: Kajian Pemikiran Ali Mustafa Ya'qub*', Dirayah: Jurnal Ilmu Hadis, (2020), 1–13.

³⁴ Nur Ikhlas, '*Membangun Kerukunan Umat Beragama*', 6.

karşısında inşa edilmiş olmasıdır” ifadelerini kullanmıştır.

Makalenin sonunda Ali Mustafa Yakup’un Endonezya’daki Müslümanlara bazı tavsiyelerine yer verilmiştir. Bu tavsiyeler şunlardır: a) Birbirini anlamalarını sağlamak için tüm insanlara eşit haklar tanınmalıdır b) Farklı dinlere sahip insanlar arasında karşılıklı saygı esas olmalıdır c) Gayrimüslimlerle barış içinde yaşanmalı, savaşa girilmemelidir. Ali Mustafa Yakup bu meseleyi “Bir zimmi kâfiri öldüren cennetin kokusunu duyamaz. Hâlbuki cennetin kokusu kırk yıllık mesafeden duyulur”³⁵ hadisiyle desteklemiştir.

1.2.8. Metode Kritik Hadis Ali Mustafa Yağub: Antara Teori Dan Aplikasi (Ali Mustafa Yakup’un Hadis Tenkidi Yöntemi: Teori ve Uygulama Arasında)³⁶

Makalenin Adı:	<i>Metode Kritik Hadis Ali Mustafa Yağub: Antara Teori Dan Aplikasi (Ali Mustafa Yakup’un Hadis Tenkidi Yöntemi: Teori ve Uygulama Arasında)</i>
Yazarı:	M. Rizki Syahrul Ramadhan
Yayınlandığı Dergi:	Nabawi, 2020

Bu çalışmada, Ali Mustafa Yakup’un zikredilen sorunlu hadisler kitabında Endonezya halkı tarafından yanlış anlaşılan 33 hadisi tenkidi yöntemleri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, müellifin biyografisi ve kitabın yazılış sürecine dair de bilgiler verilmiştir.

Ali Mustafa Yakup’un hadis tenkidi yöntemi şu beş maddede toplanabilir:³⁷

³⁵ Buhari, “Cizye”, 5; Ebu Davud, “Haraç”, 31,32, 33.

³⁶ M. Rizki Syahrul Ramadhan, ‘Metode Kritik Hadis Ali Mustafa Yağub; Antara Teori Dan Aplikasi’, *Nabawi: Journal of Hadith Studies*, 1/1 (2020), 23–44.

³⁷ Ramadhan, ‘Metode Kritik Hadis Ali Mustafa Yağub...’, 36.

1. Problemleri hadisleri araştırıp toplamak.
2. Hadisin senedini, ravilerini ve metnini tespit etmek.
3. Sened ve metni inceleyerek sıhhat derecesini belirlemek.
4. Hadisi aynı konudaki diğer hadislerle karşılaştırmak.
5. Hadisin toplumda doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamak.

Ali Mustafa Yakup, hadisleri sadece sened-metin tenkidine tabi tutmakla kalmamış, onların Kur'an, sahih hadisler, tarihi gerçekler ve akıl-sağduyu ile çelişmemesini de dikkate almıştır.

Ona göre Endonezya toplumunda yanlış anlaşılan hadisler üç kısma ayrılır:³⁸

1. Yaygın kabul gördüğü halde detaylı bir araştırma ve inceleme sonucunda sahih olmadığı anlaşılabilir hadisler.
2. Uydurma olduğu düşünüldüğü halde detaylı bir araştırma ve inceleme sonucunda sahih olduğu anlaşılabilir hadisler.
3. Zayıf olduğu halde zayıflığı aşırı olmadığı için ibadet konularında delil olarak kullanılabilir olduğu anlaşılabilir hadisler.

1.2.9. *Pandangan Ali Mustafa Yaqub Tentang Kritik Orientalis Terhadap Hadis (Ali Mustafa Yakup'un Oryantalist Hadis Tenkidi Üzerine Görüşleri)*³⁹

<p>Makalenin Adı: <i>Pandangan Ali Mustafa Yaqub Tentang Kritik Orientalis Terhadap Hadis (Ali Mustafa Yakup'un Oryantalist Hadis Tenkidi Üzerine Görüşleri)</i></p>
--

³⁸ Ramadhan, 'Metode Kritik Hadis Ali Mustafa Yaqub...', 41.

³⁹ Impala Kurnia ve Istianah, 'Pandangan Ali Mustafa Yaqub Tentang Kritik Orientalis Terhadap Hadis', Riwayah: Jurnal Studi Hadis, 5/2 (2019), 229-248.

Yazarı: Impala Kurnia

Yayınlandığı Dergi: Riwayah, 2019

İbnü'l-Mübârek, senedin önemini “Sened olmasaydı din hakkında isteyen istediğini söylerdi”⁴⁰ ifadesiyle vurgulamıştır. Ancak hadislerdeki senedler oryantalistler tarafından tenkid yapılmıştır. Bu tenkidlerden birini Yahudi asıllı Macar bilim adamı Ignaz Goldziher yapmıştır. “Hadisler sadece bir masal koleksiyonudur” diyerek hadislerin yalnızca dini değil tarihi olayları da kapsadığını belirtmiştir.

Goldziher ayrıca hadisçilerin sened tenkid yöntemini metin tenkidine göre öncelikli tuttuklarını söyler. Bu yüzden kendi tenkidi yöntemi olarak sadece metin tenkidisini öne sürmüştür. Goldziher’in modern dönemdeki metin tenkidi yöntemi, siyasi analiz, bilim, sosyoloji ve kültür gibi unsurları kapsadığı için klasik hadis alimlerinin tenkidilerinden farklıdır.

Diğer tenkidi İslam fihri ve klasik filoloji alanında uzman olan Alman Joseph Schacht’tan gelmiştir. O, sened kullanımının ancak hicri ikinci yüzyılın başında veya hicri birinci yüzyılın sonunda başladığını iddia ederek senedleri eleştirmiş, hadislerin sened ve metinlerinin uydurulduğunu ileri sürmüştür.

Ali Mustafa Yakup, Goldziher’e karşı sened ve metin tenkidisinin sahabiler zamanından beri var olup uygulandığını belirtmiştir. Ancak bu tenkidi yönteminin modern tenkidi yöntemine nispetle kısıtlı kaldığını kabul etmiştir. Dil, siyaset, bilim, sosyoloji, kültür ve diğer faktörleri kapsamamasına rağmen sened ve metin eleştirisinin hadisin gerçekliğini kanıtlamak için kullanılabileceğini ifade etmiştir. Zira o dönemlerde herkesin bir araya gelip yalan söylemede anlaşması imkânsızdır.

Ali Mustafa Yakup Schacht’ın “hadislerin sened ve metinleri uydurulmuştur” iddiasına da karşı çıkmıştır. Bu çerçevede, M. Mustafa el-A‘zamî’nin “Sahabilerin bir araya gelerek uydurma bir hadis oluşturmak için anlaşmaları kesinlikle imkânsızdır”

⁴⁰ Nisaburî, *Ma’rifetu Ulûmi’l-Hadis* (Beyrut: El-Me’ârif, 1977), 6.

savını benimsemiştir.⁴¹

1.2.10. Kontekstualisasi Hadis Doa Pengalihan Hujan Pendekatan Geografis Jakarta Menurut Ali Mustafa Yakub (Ali Mustafa Yakub'un “Cakarta'nın Coğrafi Konumundan Ötürü Yağmur Yağmaması İçin Dua Edilmesi” Konusundaki Bağlamsal Düşüncesi)⁴²

Makalenin Adı:	<i>Kontekstualisasi Hadis Doa Pengalihan Hujan Pendekatan Geografis Jakarta menurut Ali Mustafa Yakub (Ali Mustafa Yakub'a Göre ‘Cakarta'nın Coğrafi Konumundan Ötürü Yağmur Yağmaması İçin Dua Edilmesi’ Konusundaki Bağlamsal Düşüncesi)</i>
Yazarı:	Fatihunnada ve Affaf Nazrat Uyun
Yayımlandığı Dergi:	Ilmu Ushuluddin, 2020

Endonezya halkı arasında yanlış anlaşılan hadislerden biri de “*Ey Allah'im, yağmuru üzerimize değil çevremize yağdır*”⁴³ hadisidir. Cakarta halkı bu hadisi kendi şehirlerine yağmur yağmaması için yapılacak bir dua olarak anlar. Ali Mustafa Yakub ise bu hadisi bağlamsal olarak anlamamız gerektiğini belirtir. Ona göre bu hadis yağmurun bir felaket yaratmaması ve fayda sağlaması için bir yakarıştır.

Hız. Peygamber'in bir duasında yağmurun devam etmesini istediği ancak bunun doğrudan Medine'ye değil Medine'nin çevresinde olmasını dilediği belirtilmiştir. Böylelikle Medine şehri sellerden korunacaktı. Cakarta halkı bu hadisi yağmurun hızlı bir şekilde dinmesi ve yerleşim bölgelerine düşmemesi için bir yakarış olarak kullanır. Oysa, Cakarta halkı bu duayı okusa bile şehir yine sel tehdidi altında kalacaktır.

⁴¹ Kurnia, *Kritik Orientalis Terhadap Hadis*, 246.

⁴² Fatihunnada ve Afaf Nazrat Uyun, 'Kontekstualisasi Hadis Doa Pengalihan Hujan Pendekatan Geografis Jakarta Menurut Ali Mustafa Yakub', *Ilmu Ushuluddin*, 7/1 (2020), 37–56.

⁴³ Buhari, “Enbiya”,1; Müslim, “Rada”, 61, 62.

Çünkü, Cakarta ortalama 8 metre yükseklikte bir ova üzerine kurulmuş ve 13 nehirle çevrili bir şehirdir. Bu durum Cakarta'nın sel riskini artırmaktadır.

Cakarta halkı “Ey Allah’ım, yağmuru üzerimize değil çevremize yağdır” duasını okuduğunda, su akıntıları ve seller Cakarta’ya gelmeye devam edecektir. Ali Mustafa Yakup, Cakarta halkının hadisi bu şekilde yorumlamasına katılmamaktadır. Bu hadisin Medine için geçerli olduğunu, çünkü onun çevresinin çöl olduğunu ve yağmur yağsa bile sel oluşmayacağını belirtmiştir.

Ali Mustafa Yakup, halkın Cakarta'nın jeomorfolojik durumunu göz önünde bulundurarak daha uygun bir dua okumasını önermiştir. Önerdiği dua şöyledir: “Ey Allah’ım, yağmuru denizin üzerine yağdır, üzerimize ve çevremize değil.”⁴⁴ Bu dua, Peygamberimizin öğrettiği duadan farklı olmasına rağmen, aynı amaca hizmet eder; yani felaket yaratmayan, fayda sağlayan yağmurun yağmasını dilemektir.

Bir hadisi anlamak doğru bir anlayışa sahip olmayı gerektirir. Ali Mustafa Yakup, yanlış anlamayı önlemek için hadisin bağlamsal olarak okunması gerektiğini vurgular. Bu örnekte bir hadis coğrafya biliminin yaklaşımıyla anlaşılması olup Ali Mustafa Yakup'un yönteminin farkını gösterir.

1.2.11. Ali Mustafa Yakup: Penggagas Kajian Hadis Di Indonesia (Ali Mustafa Yakup: Endonezya'da Hadis Çalışmalarının Başlatıcısı)⁴⁵

Makalenin Adı:	<i>Ali Mustafa Yakup: Penggagas Kajian Hadis Di Indonesia (Ali Mustafa Yakup: Endonezya'da Hadis Çalışmalarının Başlatıcısı)</i>
Yazarı:	Ali Wafa
Yayımlandığı Dergi:	Hadis Research Institute (INHAD), 2017

⁴⁴ Fatihunnada vd., 'Kontekstualisasi Hadis Doa Pengalihan Hujan...', 52.

⁴⁵ Ali Wafa, 'Kiai Ali Mustafa Yaqub: Penggagas Kajian Hadis Di Indonesia', *Hadith Research Institute (INHAD)*, 3/2 (2017), 1–17.

Endonezya’da hadis öğretimi pek ilgi görmemektedir ve bu durum hadis çalışmalarının gelişmesini engellemektedir. Bunun birkaç sebebi vardır. İlk olarak, hadis odaklı bir eğitim kurumu bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak, hadis literatürü sınırlı ve hadis uzmanı sayısı azdır.

Endonezya’da hadis çalışmalarının gelişimi 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında başlamıştır. “Kuran ve sünnete dönüş” sloganının çokça kullanılması hadisin önemini artırmıştır. Ancak Endonezya’daki yatılı İslam okulları genellikle nahiv, sarf, tefsir ve fıkha odaklanmaktadır. Bu makale, Ali Mustafa Yakup’un Endonezya’daki hadis çalışmalarına katkısını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Endonezya’da hadis çalışmalarının geçmişi, İslâmî yatılı okullarda ve üniversitelerde hadis eğitimi, İslâmî yatılı hadis okullarındaki araştırmalar hakkında bilgi verilen makalede ideal bir yatılı hadis okulu örneği ve Ali Mustafa Yakup’un hadis çalışmalarına katkısı ele almıştır.

Ali Wafa’nın tespitine göre Ali Mustafa Yakup’un Endonezya’daki hadis çalışmalarına katkıları şunlardır: İslâmî yatılı okullar ve üniversitelerde hadis eğitimi müfredatının birleştirilmesi, çeşitli hadis kitaplarının yazılması, Batılı oryantalistlerin hadislere yönelik olumsuz çalışmalarına eleştirel bir yaklaşım sergilenmesi, hadis çalışmalarını akademisyenler için daha cazip hale getirme çabaları, M. Mustafa el-A‘zamî’nin eserinin⁴⁶ tercüme edilerek tanıtılması, hadisçilerin ve fakihlerin işbirliğinin sağlanması, hadis tahrici, hadis tenkidi ve fikhü’l-hadîs dallarını canlandırma çabaları.

1.2.12. Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yaqub, MA. Muhaddis Nusantara Bertaraf Internasional (Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yakup, MA: Uluslararası Tanınan Bir Hadis Uzmanı)⁴⁷

⁴⁶ Muhammed Mustafa el-A‘zami, *Studies in Early Hadith Literature* (Indianapolis: American Trust, 1978).

⁴⁷ Nasrullah Nurdin, ‘Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yaqub, MA. Muhaddis Nusantara Bertaraf Internasional’, *Jurnal Lektur Keagamaan*, 14/1 (2016), 197–228.

Makalenin Adı:	<i>Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yaqub, MA. Muhaddis Nusantara Bertaraf Internasional</i> (Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yakup, MA: Uluslararası Tanınan Bir Hadis Uzmanı)
Yazarı:	Nasrullah Nurdin
Yayımlandığı Dergi:	Jurnaş Lektur Keagamaan, 2016

Hadisler Kuran'dan sonra en önemli kaynak olarak kabul edilir. Ancak hala Endonezya'da uydurma hadislerin kullanılması ve yanlış anlaşılması sorunu vardır.

Bu çalışmada, Ali Mustafa Yakup'un akademik geçmişi ve bilimsel katkıları ele alınmıştır. Ona göre hadisler öncelikle metinsel olarak anlaşılmalı, bu mümkün olmadığında bağlamsal olarak anlaşılmalıdır. Metinsel olarak anlaşılması gereken hadisler gaybi ve belirli hukuki konularla ilgili olan hadislerdir. Bağlamsal olarak anlaşılacak hadisler için hadis bilginlerinin geniş bir anlayışa sahip olması gerekir

Ali Mustafa Yakup'un İslam bilim dünyasına katkısı akide, ibadet, muamele, fıkıh, fıkıh usulü, eğitim, tarih, Hz. Peygamber'in davet yöntemi, tefsir, hadis gibi birçok alanda olmuştur. O, ayrıca Endonezya'daki sosyal sorunların ve ulusal anlayışların tartışılmasına zemin hazırlamıştır.

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'daki güncel meselelere ılımlı, sağlam ve duyarlı İslâmî görüşlerle yaklaşan biri olarak tanınmasına odaklanmıştır.

1.2.13. *The Genealogy of Ali Mustafa Yaqub's Hadith Understanding* (Ali Mustafa Yakup'un Hadis Anlayışı Aşamaları)⁴⁸

Makalenin Adı:	<i>The Genealogy of Ali Mustafa Yaqub's Hadith Understanding</i> (Ali Mustafa Yakup'un Hadis Anlayışı)
----------------	--

⁴⁸ Fatihunnada ve Hasan Basri Salim, 'The Genealogy of Ali Mustafa Yaqub's Hadith Understanding', *AJIS (Academic Journal of Islamic Studies)*, 6/2 (2021), 147–180.

Aşamaları)	
Yazarı:	Fatihunnada ve Hasan Basri Salim
Yayımlandığı Dergi:	AJIS (Academic Journal of Islamic Studies), 2021

Mekke ve Medine’de uygulanabilen bir hadisin bazen Endonezya gibi yerlerde uygulanması mümkün olmayabilir. Bu nedenle, bir hadisi zamanına ve mekanına göre anlamak gerekmektedir. Bu makale, bu düşünceyi benimseyen hadisçilerden olan Ali Mustafa Yakup’un bu konudaki görüşlerini inceler.

Çalışmada üzerinde durulan önemli iki husus şunlardır:

1. Ali Mustafa Yakup’un NU hareketi⁴⁹ ve Vehhabîler hakkındaki düşünceleri. Bu vesileyle Ali Mustafa Yakup’un öğretisinin Endonezya’nın en büyük dini organizasyonu olan NU’da nasıl yerleştiği açıklanır. Onun oryantalist suçlamalara karşı çıkan çağdaş hadisçi M. Mustafa el-A’zami gibi kişilerle irtibatı anlatılır. Hindistan’daki Nizamiye Üniversitesi’nde doktora yapan Ali Mustafa Yakup Vehhabîlik düşüncesine şiddetle karşı çıkan Muhammed Hasan Hitu⁵⁰ (d. 1362/1943) ile tanışmıştır.

2. Ali Mustafa Yakup’un hadis anlayışını etkileyen faktörler. Endonezya’daki eğitimi sırasında Şamsuri Bedevi, İdris Kamali gibi âlimlerden etkilenmiştir. İbn Bâz Vehhabîlik kanaatini etkileyen bir figür olarak bilinir. Hadis oksidentalizmi söylemine gelince, Hindistandaki bir hocası olan M. Mustafa el-A’zami (ö. 2017) bu alanda ve hadis tenkidi düşünceleri üzerinde oldukça etkili olmuştur.

⁴⁹ Nahdetü’l-ulemâ Hareketi, KH. Haysim Asyari tarafından 1926 yılında Doğu Cava, Endonezya’da kurulan İslami bir harekettir. 2021 yılında bu hareketin üye sayısının 95 milyon üyeye ulaştığı kaydedildi. Şu anda, Nahdetü’l-ulemâ hareketinin yönetimi de Türkiye dahil olmak üzere 34 ülkeye yayılmıştır. NU’nun Türkiye’deki temsilcisi aynı zamanda PCINU (Nahdetü’l-ulemâ’nın Özel Şube Yönetimi) olarak da adlandırılmaktadır. “*Nahdatul Ulama*”, <https://www.nu.or.id>, erişim: 20 Ağustos 2023.

⁵⁰Şam bölgeden gelen Süriyeli bir İslamî bilim adamıdır. Fıkıh, hadis, tefsir ve mantık ilimleri bir uzmandır. Ayrıca, 2011 yılında Endonezya’daki Cianjur şehrinde İmam Şâfi’î Üniversitesi’nin kurucusudur. Kaynak, Ahmat Sarwat, “*Mengenal Lebih Dekat Muhammad Hasan Hitou*”, <https://www.rumahfiqih.com/>, erişim: 28 Ağustos 2023.

Ali Mustafa Yakup hadis düşüncesinde çeşitli âlimlerden etkilenmiştir. Klasik dönem âlimlerinden İbn Hacer bu hususta referans olan ana karakterlerden biridir. Düşüncesini etkileyen kişiler arasında Endonezya'daki NU İslâmî hareketindeki hocaları, Suudi Arabistan'daki hocaları ve Hindistan'daki hocaları bulunmaktadır.

1.2.14. *The Practical Method of Understanding Hadith Based on Ali Mustafa Yaqub (Ali Mustafa Yakup'a Göre Hadisleri Anlamanın Pratik Yöntemi)*⁵¹

Makalenin Adı:	<i>The Practical Method of Understanding Hadith Based on Ali Mustafa Yaqub (Ali Mustafa Yakup'a Göre Hadisleri Anlamanın Pratik Yöntemi)</i>
Yazarı:	Hasan Suaidi vd.
Yayımlandığı Dergi:	Religia, 2022

Bir hadisin anlaşılmasındaki farklılıklar, sahâbe zamanından beri var olmuştur. Bu farklılıklar, Hz. Âişe ve Hz. Ömer gibi sahâbiler arasında sıklıkla görülmüş ve günümüze kadar devam etmiştir. Hadisin anlaşılmasında kullanılan yöntemlerin farklılıkları da bu durumun nedenlerinden biridir.

Bu çalışma, Hadisleri Doğru Anlamanın Yöntemleri adlı kitabın tartışılması ve Ali Mustafa Yakup'un hadis anlama yöntemlerinin uygulanmasını inceler.

Ali Mustafa Yakup, hadisleri anlama yöntemlerine dair birkaç kitap yazmıştır. Ona göre, bir hadisi anlamanın şu üç aşaması vardır:

1. el-Fehmü'l-lafzî (hadisi metinsel veya lafzî olarak anlamak). Yani hadisteki mecazi anlamı kavramak, te'vîlini yapmak ve hadisin murâdını bilmeye gayret

⁵¹ Hasan Su'aidi vb., *The Practical Method of Understanding Hadith Based On Ali Mustafa Yaqub*, 25/1 (2022), 113–134.

etmektedir.

2. el-Fehmü'l-mânevî (hadis metnini bağlamsal olarak anlamak). Bu aşamanın altı kısmı vardır: Coğrafi olarak anlamak, kültürel açıdan anlamak, sosyolojik açıdan anlamak, sebab-i vürûdu anlamak, diğer hadislerle karşılaştırarak anlamak ve karşıt hadislerle bakarak anlamak.

3. Önceki iki yöntemi birlikte kullanmak.

1.3. Bildiriler

1.3.1. *Peranan KH. Ali Mustafa Yaqub Dalam Memfilter Hadis-Hadis Populer di Indonesia (KH. Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'da Yanlış Anlaşılan Popüler Hadislerin Düzeltilmesindeki Rolü)*⁵²

Makalenin Adı:	<i>Peranan KH Ali Mustafa Yaqub Dalam Memfilter Hadis-Hadis Populer di Indonesia (KH. Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'da Yanlış Anlaşılan Popüler Hadislerin Düzeltilmesindeki Rolü)</i>
Yazarı:	Pitrotul Aidah, vb.
Yayımlandığı Dergi:	LP2M IAIN Samarinda, 2021

Bu araştırma, Ali Mustafa Yakup'un hadis bilimindeki rolünü ve Endonezya'da yanlış anlaşılan hadislerin düzeltilmesine katkısını tartışmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Ali Mustafa Yakup'un kısa biyografisini içermektedir. Müslüman bir ailede doğan Ali Mustafa Yakup çocukluğundan itibaren ebeveyni tarafından İslam öğretilerine göre yetiştirilmiştir. Bu bölüm aynı zamanda ilkokuldan üniversiteye kadar eğitimlerine de yer verir.

⁵² Pitrotul Aidah vb., '*Peranan KH. Ali Mustafa Yaqub Dalam Memfilter Hadis-Hadis Populer Di Indonesia*', Webinar Internasional Ulama Tafsir Dan Hadis Di Nusantara, 2021, 193–204.

İkinci bölüm, Ali Mustafa Yakup'un Endonezya halkı arasında yanlış anlaşılan hadislerin düzeltilmesindeki rolünü ele almaktadır. Onun hadis ilminde oynadığı iki önemli rol vardır. Birincisi oryantalistlerin yanlış hadis anlayışına karşı kitlesel medyayı kullanarak mücadele etmek, ikincisi de halk arasında yaygın olarak yanlış anlaşılan hadislerin düzeltilmesine katkıda bulunmaktır. Ali Mustafa Yakup'un hadis alanındaki uzmanlığı ve katkısı, bilhassa *Tartışmalı Hadisler* ve *Ramazan civarında mevzû hadisler* adlı kitaplarında görülebilir.

Üçüncü bölüm, Ali Mustafa Yakup'un hadisleri doğru anlama çabalarını ele almaktadır. Onun Endonezya'da hadis çalışmalarını geliştirmek için üç önemli faaliyeti vardır. Bunların ilk, Dâru's-sünne ve'l-hadîs adlı İslâmî Yatılı Okulu'nu kurmasıdır. Bu okul çocukluktan itibaren hadis alimleri yetiştirmek için çalışan bir yatılı okul olarak kabul edilmektedir. Onun önemli faaliyeti, üniversitelerde ders verirken hadis müfredatının oluşturulmasına katkıda bulunmaktır. Üçüncü olarak da hadis alanında yazdığı eserler sayılabilir.

1.4. Lisans Tezleri

1.4.1. *Kritik Hadis Menurut Ali Mustafa Yakup* (Ali Mustafa Yakup'a Göre Hadislerin Eleştirisi)⁵³

Tezin Adı:	<i>Kritik Hadis Menurut Ali Mustafa Yakup</i> (Ali Mustafa Yakup'a Göre Hadislerin Eleştirisi)
Yazarı:	Abdul Halim Mahmud
Üniversite:	UIN Sultan Syarif Kasim Riau, 2017

Hadis uzmanlarının sahih ve zayıf hadisleri ayırt etme çabalarından biri senedi incelemektir. Sened, bir hadisin sıhhatini değerlendirmede önemli bir rol oynar. Aynı zamanda ilgili hadisin nakledilmesi ve yayılması sürecinin kanıtı olarak kullanılır. Bir

⁵³ Abdul Halim Mahmud, *Kritik Hadis Menurut Ali Mustafa Yakup* (UIN Suska Riau, 2017), 1-50.

hadisin sıhhatini belirlemek için sadece senedin yeterli olmadığı malumdur.

O dönemde hadislerin sadece anlam olarak nakledildiği de söylenebilir. Yani bazı hadisler rivayet edilebilir, ancak bunlar gerçekten Hz. Peygamber'in söylediği metinlerle uyuşmayabilir. Dolayısıyla hadislerin sıhhati sadece senede bakılarak tespit edilemez, onlar metin açısından da değerlendirilmelidir.

Ali Mustafa Yakup'un hadis eleştirisi yöntemi önceki alimlerin kullandığı yöntemlerden çok da farklı değildir. Bu yöntemler şunlardır: İlk olarak hadis Kur'an ile çelişmemelidir. İkincisi, mütevatir hadislerle çelişmemelidir. Üçüncüsü, Arap dilinin kurallarıyla çelişmemelidir. Dördüncüsü, tarihsel gerçeklerle çelişmemelidir. Beşincisi, hadisler selim akıla (sağduyu) aykırı olmamalıdır.

Ali Mustafa Yakup, her zaman bu yöntemi tutarlı bir şekilde kullanarak hadis araştırması yapar. Önce senedi eleştirir ve ardından metin eleştirisi yapar.

1.4.2. Metodoloji Kritik Hadis: Studi atas Pemikiran Ali Mustafa Yakup (Hadis Eleştirisinin Metodolojisi: Ali Mustafa Yakup'un Düşünceleri Üzerine Bir Çalışma)⁵⁴

Tezin Adı: *Metodologi Kritik Hadis: Studi atas Pemikiran Ali Mustafa Yakup (Hadis Eleştirisinin Metodolojisi: Ali Mustafa Yakup'un Düşünceleri Üzerine Bir Çalışma)*

Yazarı: Muhammad Azani

Üniversite: UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, 2005

Ali Mustafa Yakup'un hadis eleştirisi metodolojisi, eğitimi, sosyal çevresi, Endonezya'daki kariyeri, hocaları gibi birçok faktörden ve bilhassa A'zamî'den etkilenmiştir. Dolayısıyla Ali Mustafa Yakup'un hadis eleştirisi düşüncesinin müstakil

⁵⁴ Muhammad Azani, *Metodologi Kritik Hadis: Studi Atas Pemikiran Ali Mustafa Yakub* (UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, 2005), 1-119.

olarak kendiliğinden ortaya çıktığı söylenemez.

Bu çalışma, Muhammed Mustafa el-A‘zamî’nin hadis eleştiri düşüncesini ve metodolojisini benimseyen Ali Mustafa Yakup’un düşüncelerini tartışmaktadır. A‘zamî’nin hadis eleştiri düşünce ve yönteminin Ali Mustafa Yakup üzerindeki etkisini görmek, onun A‘zamî’nin düşüncesinin etkisinden kurtulduğu varsayımını desteklemek için yazılmıştır.

Çalışmada Ali Mustafa Yakup’un hayatı ve eserleri, kullandığı hadis eleştiri metodolojisi ve A‘zamî’nin düşüncesinin Ali Mustafa Yakup’un hadis eleştirisi yöntemine etkisi üzerinde durulmaktadır.

Ali Mustafa Yakup’un yaklaşımı ve yöntemi, önceki alimlerin sened ve metin incelemesinde kullandıkları metodolojiden farklı değildir. Bazı yenilikler olsa da Ali Mustafa Yakup eleştiri yönteminde M. Mustafa el-A‘zamî’den esinlenmiştir.

Bu çalışma aynı zamanda A‘zamî ve Ali Mustafa Yakup’un görüşleri arasındaki farklılıkları, özellikle hadis düşüncesi, Buhari’yi savunma ve hadis eleştirisi yöntemleri açısından ele almaktadır. Ali Mustafa Yakup’un düşüncesi A‘zamî’den bazı temel farklılıklar da içermektedir. Mesela o bir hadis sahih olup olmadığını tespit etmek için rasyonel ve bilimsel bir yaklaşım benimserken, el-A‘zamî bu yaklaşımı kullanmamıştır.⁵⁵

1.4.3. Pemikiran Ali Mustafa Yakup tentang Arah Kiblat (Ali Mustafa Yakup’un Kiblenin Yönü Hakkındaki Düşüncesi)⁵⁶

Tezin Adı:	<i>Pemikiran Ali Mustafa Yakup tentang Arah Kiblat (Ali Mustafa Yakup’un Kiblenin Yönü Hakkındaki Düşüncesi)</i>
Yazarı:	Muhammad Husnul Mubarak

⁵⁵ Azani, *Metodologi Kritik Hadis: Studi Atas Pemikiran Ali Mustafa Yakub...*, 113.

⁵⁶ Muhammad Husnul Mubarak, *Pemikiran Ali Mustafa Yakub Tentang Arah Kiblat, UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta* (UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, 2015), 1-96.

<p>Üniversite: UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, 2015</p>
--

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un kıblenin yönüyle ilgili hadis hakkındaki düşüncesini açıklamaktadır.

Ali Mustafa Yakup'a göre, kible yönü ne Kâ'be binası ne de Mekke şehridir. Bu önemli bir tespittir, zira kible yönünün Mekke şehri olduğunu iddia eden bazı görüşler vardır. Bu yüzden Kâ'be binasını göremeyenlerin Mekke şehrine bakarak namaz kılmaları gerektiği söylenmektedir. Ali Mustafa Yakup bu görüşün şeriat hükümlerine dayanmadığını ve delil olarak kullanılamayacağını belirtmiştir.

Ali Mustafa Yakup'un kıblenin yönüyle ilgili tespitleri şunlardır:

1. Kâ'be'yi görebilenlerin namazda Kâ'be'ye bakması gerekmektedir.
2. Kâ'be'nin kuzey tarafında bulunanların ve Kâbe binasını göremeyenlerin güneye dönmeleri gerekmektedir.
3. Mescid-i Nebevi veya Hz. Peygamber'in ziyaret ettiği camiler dışında namaz kılanlar için kible Kâ'bedir.
4. Kâbe'nin doğusunda olduğu için Endonezya'da namaz kılarken batıya dönmek yeterlidir. Kuzeybatıya doğru ve 21 derece sağa dönerek namaz kılınabilir.

Ali Mustafa Yakup, bu dört önemli hususun tamamının kesin ve sağlam bir kaynağa/delile dayandığını belirtmektedir.

Ali Mustafa Yakup, Kâbe'nin yönünü diğer yöntemlerle tayin etme fikrine katılmayıp bunun gereksiz yere para, zaman ve kaynak israfı olacağını ifade etmiştir. O, kıblenin yönünü belirlemek için başka araçlar kullanmayı reddettiği için diğer araştırmacılardan eleştiri almıştır.

1.4.4. Re'yü Ali Mustafa Yakup Fi Hukmi Tekrâri'l-hac (Şeyh Ali Mustafa

Yakup'un Hac Tekrarı Hükmü Hakkındaki Görüşü⁵⁷

Tezin Adı:	<i>Re 'yü Ali Mustafa Yakup Fi Hukmi Tekrâri 'l-hac</i> (Şeyh Ali Mustafa Yakup'un Hac Tekrarı Hükmü Hakkındaki Görüşü)
Yazarı:	Diki Ramadhani
Üniversite:	UIN Syarif Hidayatullah, Cakarta, 2019

Mebrur hac, iyilik ve bereketlerle dolu olan hacdır. Nitekim İmam Nevevî el-Bantanî (ö. 1314/1897), hacc-ı mebruru, çirkinlik (mâsiyet yapmak) karışmayan bir hac olarak tanımlamıştır.⁵⁸

Allah'ın kabul ettiği haccın alameti, kişinin hac ibadetini yerine getirdikten sonra manevi ve ahlaki yönden iyileşmesidir. Ali Mustafa Yakup'a göre hacc-ı mebrurun üç şartı şunlardır: a) Allah'ın emirini yerine getirmek için samimi niyet. b) Hac masraflarını helal yollardan karşılamak. c) Hacc Hz. Peygamber'in (s.a.v) gösterdiği şekilde yapmak.

Endonezyalı Müslümanlar için en büyük sorun, hac yapmak isteyenlere ayrılan sınırlı kontenjandır. Buna rağmen hac ibadetini iki veya daha fazla kez yapmak Endonezya'daki bazı Müslümanlar arasında yaygın bir alışkanlık haline gelmiştir. Ali Mustafa Yakup, birden fazla hac yapma hususunda yeni bir görüşe sahiptir. O, Kur'an ve sünnette birden fazla hacca izin verildiğini, ancak Endonezya için hac kontenjanının çok sınırlı olduğunu ve bu nedenle ikinci defa hacca gitmenin haram veya en azından mekruh olabileceğini savunmuştur.⁵⁹

Ali Mustafa Yakup'un verdiği bu fetva dikkat çekicidir. Hacca gitme imkânı olanlar için haccın asıl hükmü farz-ı ayn iken Endonezya'daki bu durum nedeniyle

⁵⁷ Diki Ramadhani, *Re 'yü Ali Mustafa Yakup Fi Hukmi Tekrâri 'l-hac*, (UIN Syarif Hidayatullah Cakarta, 2019), 1-79.

⁵⁸ Ramadhani, *Re 'yü Ali Mustafa Yakup Fi Hukmi Tekrâri 'l-hac...*, 30.

⁵⁹ Ramadhani, *Re 'yü Ali Mustafa Yakup Fi Hukmi Tekrâri 'l-hac...*, 42.

harama dönüşebilir. Ali Mustafa Yakup, yazdığı kitapta tekrar tekrar hac yapan kişilere “şeytanın hizmetkârı olan hacı” ifadeleriyle hitap etmiştir.⁶⁰

Vehbe Zühaylî’ye göre, bir fıkıh hükmü koymak ancak icma ve içtihad ile mümkündür. Hükmü koyan kişi âlim olmalı ve aynı zamanda çevresindeki insanların sosyal ve kültürel koşullarını iyi bilmelidir. Ali Mustafa Yakup’a göre, haccın tekrarlanmasıyla ilgili hüküm, kalabalık bir Müslüman nüfusa ve sınırlı kontenjana sahip olan Endonezya bağlamında harama dönüşebilir.

Ali Mustafa Yakup, haccın tekrarlanmasının haram olduğu şeklindeki fetvası için çeşitli gerekçeler sunmuştur. Birincisi, Endonezya’da hiç hacca gitmemiş diğer Müslümanların haklarını ellerinden alarak zalimlik yapmış olurlar. İkincisi, sünnet olan ibadeti yerine getirmek için diğer hacı adaylarının hac farızasına engel olurlar. Üçüncüsü, çok kez hac yapmak riya benzeri bir davranıştır. Dördüncüsü, bu durum israf ve lüzumsuz harcamaların bir göstergesidir.

1.4.5. *Fehmû İhtilâf Ehâdîsi’t-talâk beyne’l-hadîsi’l-kevlî ve’l-fi’lî ‘inde’s-şeyh Ali Mustafâ Ya’kub* (Şeyh Ali Mustafa Yakup’un Boşanma Hadisi Hakkındaki Düşüncesi: Fi’lî ve Kavlî Hadisler Çerçevesinde)⁶¹

Tezin Adı: *Fehmû İhtilâf Ehâdîsi’t-talâk beyne’l-hadîsi’l-kevlî ve’l-fi’lî ‘inde’s-şeyh Ali Mustafâ Ya’kub* (Şeyh Ali Mustafa Yakup’un Boşanma Hadisi Hakkındaki Düşüncesi: Fi’lî ve Kavlî Hadisler Çerçevesinde)

Yazarı: Fina Dayanatu Maulidah

Üniversite: UIN Syarif Hidayatullah, Cakarta 2020

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup’un boşanma ile ilgili çelişkili gibi görünen

⁶⁰ Ramadhani, *Re’yü Ali Mustafa Yakup Fi Hukmi Tekrâri’l-hac*, 60.

⁶¹ Fina Diyanatu Maulidah, *Fehmû İhtilâf Ehâdîsi’t-talâk beyne’l-hadîsi’l-kevlî ve’l-fi’lî ‘inde’s-şeyh Ali Mustafâ Ya’kub* (Cakarta: UIN Syarif Hidayatullah, 2020),1-80.

hadisler hakkındaki düşüncelerini açıklamaktadır. Ali Mustafa Yakup hadisleri anlamak için iki yöntem kullanmıştır. Hadisin geçtiği olaya bakmak ve hadisin metnini anlamak.

1. hadis: “Allah’ın helal kıldıkları arasında en sevmediği şey boşanmadır.”⁶² Bu kavli yani sözlü bir hadis olup olayın geçtiği zaman ve metin (dil analizi) anlama yöntemiyle anlaşılabilir. Hz. Ömer eşiyle durumundan sonra ona geri dönmesiyle yorumlanır.

Hadisteki “en sevmediği şey” ifadesi, “Allah’ın öfkesi” anlamında yorumlanır. Bu ifadenin tam anlamını tespit için Ali Mustafa Yakup metin (dil analizi) anlama yöntemini kullanmıştır. Zemahşerî’ye göre “en sevmediği şey” ifadesi, “Allah’ın nimetlerini ortadan kaldırmak” anlamına gelir. Kurtubi’ye göre ise, “sevilmeyen” veya “Allah’ın nefret ettiği helal bir şey” anlamına gelir. Bu hadis boşanmanın Allah’ın nefret ettiği ve O’nun rızasını ortadan kaldırabilecek bir şey olduğunu açıklar.⁶³

2. hadis: “Resûlullah (a.s.) Hz. Hafsa’yı boşamış, sonra ona geri dönmüştür.”⁶⁴ Bu fiili bir hadis olup Peygamber’in Hafsa’yı boşadığını, sonra ona geri döndüğünü açıklar. Bu hadis, olayın geçtiği zamana bakılarak anlaşılır. O zaman Hz. Peygamber ailenin sırrını korumanın gereklilik olduğunu düşündüğü için Hafsa’yı boşamıştır. Dolayısıyla bu şekilde mantıklı bir sebep olduğunda boşama yapılabilir.

3. hadis: “Kadın: Senden Allah’a sığınırım” dedi. Bunun üzerine Resûlullah: “Sen çok yüce olan Allah’a sığındın. Haydi ailenin yanına dön” buyurdu. Bu, kavli bir hadis olup Peygamber’in Ümeyme bint Nu’man adlı bir kadınla evliliğini anlatır. Ancak kadın evlenmek istemediği için Allah’tan yardım istemiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber onu ailesinin yanına göndermiştir. Bu hadis, belirli bir sebep varsa boşama yapılabileceğini gösterir.

Bu üç hadis ilk anda birbiriyle çelişkili gibi görünebilir. Oysa bu hadisler aslında

⁶² Ebu Davud, “Talâk”, 3; İbn Mace, “Talâk”, 1.

⁶³ Maulidah, *Fehmü İhtilâf Ehâdisi t-talâk beyne’l-hadisî l-kevlî ve’l-fi’lî*, 58.

⁶⁴ Ebu Davud, “Talak”, 2283; Nesâi, “Talak”, 213.

mantıklı bir sebep olduğunda boşamanın caiz olduğunu açıklamaktadır. Ali Mustafa Yakup'a göre bu üç hadisten iki sonuç çıkarılabilir: a) Hz. Peygamber Hafsa'yı aile sırrını koruyamadığı için boşamıştır b) Hz. Peygamber Ümeyme'yi onun isteği üzerine boşamıştır. Dolayısıyla Hz. Peygamber gerekçesiz-keyfi yani Allah'ın nefret ettiği bir boşama yapmamıştır. Onun boşamasının mantıklı sebepleri vardır. Yukarıdaki üç hadisin ikisinde bu mantıklı sebeplerden ikisi örnek verilmiştir.

1.4.6. Penerapan Metode Ali Mustafa Ya'qub dalam Memahami Hadis Larangan Pemakaian Parfum Bagi Wanita (Ali Mustafa Yakup'un Yönteminin Kadınlar İçin Parfüm Kullanımının Yasaklanması Hadisini Anlamada Uygulanması)⁶⁵

Tezin Adı:	<i>Penerapan Metode Ali Mustafa Ya'qub dalam Memahami Hadis Larangan Pemakaian Parfum Bagi Wanita (Ali Mustafa Yakup'un Yönteminin Kadınlar İçin Parfüm Kullanımının Yasaklanması Hadisini Anlamada Uygulanması)</i>
Yazarı:	Nafi Aisyah
Üniversite:	UIN Syarif Hidayatullah, Cakarta, 2017

Bu tez, kadınlar tarafından parfüm kullanımıyla ilgili bir hadisin Ali Mustafa Yakup'un yöntemiyle nasıl anlaşılması gerektiğini açıklamaktadır. Kadınlar için parfüm kullanımını yasaklayan hadislerle yönelik bu araştırma parfüm kullanan kadınların erkekler için şehvet neden olup fitneye sebep olabileceği ve büyük günah olarak kabul edilen konuların anlaşılması amacıyla yapılmıştır.

Aslında modern çağ, Hz. Peygamber'in zamanından farklıdır. Zira günümüzde kadınlar da erkekler gibi çalışabilmektedir. Bu yüzden kadınların da hoş olmayan

⁶⁵ Nafi Aisyah, *Penerapan Metode Ali Mustafa Yakub Dalam Memahami Hadis Larangan Pemakaian Parfum Bagi Wanita* (Cakarta: UIN Syarif Hidayatullah, 2017), 1-63.

kokuları gidermek için parfüme ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Hz. Peygamber, “*Herhangi bir kadın, dışarıdan hissedilen koku ile kokulanarak erkeklerin yanından geçerse, onlar o kokudan istifade edip hoşlanırlarsa, o kadın zina etmiş gibi günah kazanır.*” buyurmuştur.⁶⁶ Kadınlara parfüm yasağıyla ilgili bu hadisin *sahih li gayrihi* derecesinde olduğu kabul edilir.⁶⁷ Hadis üzerinde yapılan araştırmalarda bahsedilen kadın parfümünün yüze bulaşan renkli bir madde (makyaj) olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca, Hz. Peygamber zamanında gece güçlü ışıklar bulunmuyordu ve şehrin güvenliği hala yetersizdi. Kadınların parfüm kullanması, kokuyu alan erkekler için şehvet neden olabilir ve kadınlar için cinsel tacize uğrama riski oluşturabilirdi.

Günümüzle ilişkilendirilirse, hadiste geçen parfümün yüzü güzelleştirmek için kullanılan kozmetik ürünler (makyaj) olduğu düşünülebilir. Bugün parfüm (makyaj) kişinin temiz ve düzenli görünümü için kullanılmaktadır. Parfüm, bilhassa iş dünyasında hem erkeklerin hem de kadınların kötü kokulu olmaması için önemlidir. Dolayısıyla çekici bir görünümü korumak için parfüm (makyaj) kullanılabilir.

Günümüz için parfüm kullanımı kesinlikle farklıdır. Geceleyin zaten şehirlerde ışıklar bulunmaktadır ve kadınların güvenliği güvenlik kameraları ve polis devriyeleri tarafından sağlanmaktadır. Dolayısıyla bu tez, kadınların parfüm kullanmasının caiz olduğu sonucuna varır, ancak aşırıya kaçılmaması ve erkeklerin dikkatini çekme niyetinin olmaması şartıyla.

1.4.7. Penerapan Metode Ali Mustafa Yakub dalam Memahami Hadis Intoleransi Antar Umat Beragama (Dindar İnsanlar Arasında Hoşgörüsüzlük Hadisini Anlamada Ali Mustafa Yakub’un Yönteminin Uygulanması)⁶⁸

⁶⁶ Tirmizî, “Edeb”, 35; Ebû Dâvud, “Tereccül”, 7; Nesâî, “Zinet”, 35.

⁶⁷ Nafi Aisyah, *Penerapan Metode Ali Mustafa Yakub...*, 48.

⁶⁸ Azis Arifin, *Penerapan Metode Ali Mustafa Yakub Dalam Memahami Hadis Intoleransi Antar Umat Beragama, UIN Sultan Maulana Hasanuddin Banten* (UIN Sultan Maulana Hasanuddin Banten, 2019), 1-179.

Tezin Adı: *Penerapan Metode Ali Mustafa Yaqub dalam Memahami Hadis Intoleransi Antar Umat Beragama (Dindar İnsanlar Arasında Hoşgörüsüzlük Hadisini Anlamada Ali Mustafa Yakup'un Yönteminin Uygulanması)*

Yazarı: Aziz Arifin

Üniversite: UIN Sultan Maulana Hasanuddin, Banten, 2019

Bu çalışma, Ali Mustafa Yakup'un hoşgörüsüzlüğü teşvik eder görünen bir hadisi anlama yöntemini açıklar. Hz. Peygamber'in hadislerinin sıkça hoşgörüsüzlük eylemlerine gerekçe olarak kullanıldığından bahsedilmektedir. Hoşgörüsüzlük üreten düşünce hatalarına düşmemek için çeşitli yöntemler bulunmaktadır.

Bu çalışma üç önemli noktayı ele alır: a) Ali Mustafa Yakup'un biyografisi ve hadisleri anlama yöntemi b) Hoşgörüsüzlük konusunda hadislerin çözümlenmesi c) Ali Mustafa Yakup'un hoşgörüsüzlük hadislerini anlama yöntemi.

Bu konuda tartışılan hadislerden biri şöyledir: *“Yahudi ve Hristiyanlara ilk önce selam veren siz olmayın. Yolda onlardan biriyle karşılaştığınızda onu yolun dar olan tarafına doğru sıkıştırın.”*⁶⁹

Ali Mustafa Yakup hadis Ahzâb savaşı sırasında söylenmiştir. Yahudi topluluğu Benî Kureyza Medine'de yapılan barış antlaşmasını ihlal ettiği için Hz. Peygamber o zaman onların kuşatılmasını emretmiştir.

Ali Mustafa Yakup, bu hadisin genel olarak Yahudi veya Hristiyanlar için değil, özel olarak Müslümanlarla yapılan barış antlaşmasını ihlal eden Benî Kureyza Yahudileri için söylendiğini savunur. Dolayısıyla, bu hadis Yahudiler ve Hristiyanlar için her zaman değil, sadece sözlerini ihlal ettiklerinde geçerlidir.

⁶⁹ Muslim, “Selâm”, 13; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 138; Tirmizî, “İsti‘zân”, 12; İbni Mâce, “Edeb”, 13.

1.5. Yüksek Lisans Tezi

1.5.1. *Cuhûdu's-şeyh 'Ali Mustafa Ya'kub fi Hidmeti's-sünne ve Ulûmihâ fi devletî Andunisiyâ* (Şeyh Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'da Hadis ve İlimleri Alanına Hizmetleri)⁷⁰

Tezin Adı:	<i>Cuhûdu's-şeyh 'Ali Mustafa Ya'kub fi Hidmeti's-sünne ve Ulûmihâ fi devletî Andunisiyâ</i> (Şeyh Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'da Hadis ve İlimleri Alanına Hizmetleri)
Yazarı:	Umar Faruk Abdurrahman Ali
Üniversite:	Afrika Uluslararası Üniversitesi, Sudan, 2017

Ali Mustafa Yakup'u ve hadis alanına katkılarını ele alan bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır:

1. Ali Mustafa Yakup'un kısa bir biyografisi.
2. Endonezya İslam tarihi hakkında.
3. Ali Mustafa Yakup'un hadis alanına katkıları.
4. Ali Mustafa Yakup'un Endonezya hadis ve fıkıh çalışmalarına katkıları.

Çalışmada Ali Mustafa Yakup'un hadis alanına dört farklı katkısından bahsedilir:

1. Hadis tahrîcine katkısı. *Ramazân civarında mevzû hadisler ve Tartışmalı Hadisler* adlı kitaplarında görülebileceği gibi Ali Mustafa Yakup Endonezya toplumunda yaygın olarak dolaşan birçok hadisin tahrîcini yapmıştır.

Meşhur ve sahih olduğu düşünülen bazı hadislerin araştırma ve incelemeler

⁷⁰ Umar Faruk Abdurrahman, *Kontribusi Syaikh Ali Mustafa Yakub Dalam Hadis Dan Ilmu Hadis Di Indonesia* 2017, 1-150.

sonucunda sahih olmadığı ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde, mevzu olduğu düşünülen bazı hadislerin de araştırma ve incelemeler sonucunda sahih olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, zayıf olmasına rağmen ibadet konularında delil olarak kullanılabilir bazı hadisler tespit edilmiştir. Ali Mustafa Yakup'un yürüttüğü hadis tahrîci çalışmaları yaygın olarak dolaşan hadislere karşı Endonezya halkının anlayışını etkilemiştir.

2. Hadis tenkidine katkısı. *Hadis Eleştirisi ve İmam Buhari ve Hadis Eleştirisi Metodolojisi* adlı kitaplarında görülebileceği gibi Ali Mustafa Yakup hadis eleştirisi yapmaktadır. Öte yandan bu kitapta Ignaz Goldziher ve Joseph Schacht gibi oryantalistlerin hadislere yönelik suçlamalarında tenkit etmektedir. Ayrıca *Sahîh-i Buhârî*'nin güvenilirliğinden şüphe duyan oryantalistlere karşı Buhârî'yi ve kitabını savunmaktadır.

3. Çağdaş hadis düşüncesine katkısı. *Fıkıh Kanununu Şekillendirmede Hadis Biliminin Rolü ve Muhammed Mustafa el-A'zamî: Peygamber'in Hadisinin Savunucusu* adlı kitaplarında görülebileceği gibi, Ali Mustafa Yakup çağdaş hadis düşüncesine katkıları bulunmaktadır. O, bu kitaplarında Endonezya'da modern fıkıh kanunlarının şekillenmesinde hadisin etkisini ve oryantalistlerin hadislere yönelik saldırılarına karşı çıkan A'zamî'nin düşüncesini ele almaktadır.

4. Endonezya'daki hadis ve fıkıh çalışmalarına katkısı. *Fî zevi'l-kitâb ve 's-sünne* adlı kitabında Ramazan ayı ile ilgili tartışmalar, *Kuran ve Sünnete Göre Farklı Din Mensuplarının Evliliği* adlı kitabında evlilik fıkıyla ilgili konular; *Alâ zevi's-sünne* adlı kitabında helal ve haram kategorilerindeki yiyecek, içecek ve kozmetik maddeler; *Kuran ve Sünnete Göre Kiblenin Yönü* adlı kitabında da kiblenin yönünün belirlenmesi konuları ele alınmaktadır.

1.6. Doktora Tezi

1.6.1. *Metode Pemahaman Hadis Perspektif Ali Mustafa Yaqub: Studi Pada Buku Haji Pengabdî Setan (Ali Mustafa Yakup'un Hadis Anlama Yöntemine Bakış: Şeytanın Hizmetkârı Olan Hacı Adlı Kitap*

Üzerine Bir İnceleme)⁷¹

Tezin Adı:	<i>Metode Pemahaman Hadis Perspektif Ali Mustafa Yaqub (Studi Pada Buku Haji Pengabdian Setan)</i> (Ali Mustafa Yakup'un Hadis Anlama Yöntemine Bakış: Şeytanın Hizmetkârı Olan Hacı Adlı Kitap Üzerine Bir İnceleme)
Yazarı:	Abdullah Ubet
Üniversite:	UIN Sunan Ampel Surabaya, 2019

Ali Mustafa Yakup, Endonezya halkının hadislerle ilgili sorunlarına çözüm önerileri sunma hususunda dikkat çekmektedir. Şeytanın Hizmetkârı Olan Hacı adlı kitabı bu tür çalışmalarından biri olup bu çalışmada onun üzerine bir araştırma yapılmıştır.

Bu araştırmada, Şeytanın Hizmetkârı Olan Hacı adlı kitapta bulunan hadisler sened ve metin yönünden incelenmiştir. Şeytanın Hizmetkârı Olan Hacı adlı kitapta yer alan hac ve umre ile ilgili altı hadisin sened ve metinleri tahrîc yöntemiyle analiz edilmektedir.

Ali Mustafa Yakup'un bu kitapta kullandığı hadisleri anlama yöntemi diğer hadis âlimlerinden farklıdır. O, hadis-i şerifleri ibadetteki toplumsal öncelikleri göz önünde bulundurarak anlamakta, bu da onun farklı fetvalar vermesine yol açmaktadır.

Ali Mustafa Yakup, sadece metinsel olarak anlaşılan hadisleri kullanmaktadır. Birçok kez hac veya umre yapmayı mekruh veya haram olarak nitelendirir. Bir kişinin birçok kez hac ve umre yapmasına izin veren cumhura ait fetvalar olduğunu belirtir, zira bunu yasaklayan bir ayet veya hadis bulunmamaktadır. Ancak Ali Mustafa Yakup hac yapmayan insanların var olduğu düşünüldüğünde birçok kez hac yapmanın yasak

⁷¹ Abdullah Ubet, *Metode Pemahaman Hadis Perspektif Ali Mustafa Yaqub (Studi Pada Buku Haji Pengabdian Setan)*, Disertasi (UIN Sunan Ampel Surabaya, 2019), 1-314.

olduğu kanaatini ifade eder.

Ali Mustafa Yakup'un fetva verirken "evleviyet (sosyal) yöntemini" kullandığı belirtilir. O, toplumsal ibadetleri kişisel ibadetlerden önde tutar. Bu tür bir anlama yöntemi daha önce kullanılmamıştır. Ali Mustafa Yakup'un kitabındaki mesajı çok açıktır. O, bütün toplumu ilgilendiren ibadetlerde hiçbir Müslümanın bireysel düşünme ve hareket etme hakkı olmadığına inanmaktadır.

Ali Mustafa Yakup hakkında yazılmış kitaplar, dergiler, bildiriler, lisan ve lisans üstü tezler topladıktan sonra, yaptığımız inceleme sonucunda sıkça yanlış anlaşılan hadislere yönelik yaptığı tefsir çalışmalarının odak noktası olduğunu görmekteyiz.

İKİNCİ BÖLÜM

ALİ MUSTAFA YAKUP'UN HADİS İLMİNE KATKILARI

2.1. Endonezya'da Hadis Alanındaki Faaliyetleri

Ali Mustafa Yakup hadis alanında uzmanlaşmış bir âlim ve davetçidir. Davetçi ve akademisyen kimliğiyle Endonezya toplumuna büyük katkılarda bulunmuştur. Bu bölümde, Ali Mustafa Yakup'un Endonezya ve diğer ülkelerde gerçekleştirdiği üç önemli faaliyet hakkında bilgi vereceğiz. Bunlardan birincisi, Endonezya'da hadis çalışmalarını başlatması, ikincisi Dâru's-Sünne adlı İslâmî yatılı okulu kurması, üçüncüsü de halk arasında yanlış anlaşılan hadisleri düzeltme çabasıdır.

2.1.1. Hadis Çalışmalarını Geliştirmesi

Endonezya'da hadis tarihi, hicri 7. veya 13. yüzyılda İslâm'ın Endonezya'ya gelişine kadar uzanır. Azyumardi Azra'nın tespitine göre, hadis çalışmaları ancak 17. yüzyılda yani İslâm'ın Endonezya'ya gelişinden dört asır sonra gelişmeye başlamıştır.⁷² Endonezya'ya İslâm'ın girdiği ilk zamanlarda müstakil bir hadis çalışması yapılmamıştır. Hadis ilminin yanı sıra diğer İslâm ilimleri beraber vâizler tarafından öğretilmiştir. Bu dönemin bilinen şahsiyetleri arasında Nûreddin er-Rânîrî (ö. 1068/1658), Şeyh Abdür-rauf es-Sinkilî (ö. 1105/1693) ve Muhammed Yusuf el-Makasarî'nin (ö. 1110/1699) hadis çalışmaları başlar.⁷³

Samudra Pasai Krallığı, Endonezya'da İslâm'ı öğreten ilk merkez kabul edilmektedir. Bu krallık döneminde İslâm'ı öğretmek için buraya çok sayıda âlim gelmiştir. Bunlardan bazıları, Cava'dan gelen Sunan Giri (ö. 912/1506) ve Sunan Bonang (ö. 931/1525)'dir.⁷⁴

İslâm'ın Endonezya'ya ilk gelişinde camiler dinî, sosyal ve eğitim gibi çeşitli etkinlikler için tek merkezdi. Din eğitimi camilerde veriliyordu. Ancak ilim öğrenmek

⁷² Azyumardi. Azra, *Ortadoğu ve Takımadalar Bilginleri Ağrı XVII & XVIII Yüzyıllar* (Bandung: Mizan, 2004), 14.

⁷³ Muhammad Amiruddin, "Hadis Biliminin Endonezya'ya Girişi ve Gelişmesine Mahfûz et-Termesî ve Hâşim Eş'arî'nin Katkısı", *Cumhuriyet İslam Dergisi*, 24 (2020), 1339.

⁷⁴ Musyirifah Sunanto, *Sejarah Peradaban Islam di Indonesia*. (Cakarta: Rajawali Press, 2010), 287.

isteyen insanlar için camideki yerlerin ve mekanların sınırlı olması yeterli değildi. İlme artan ilgi ve toplumun talepleri doğrultusunda öğrenme faaliyetlerini yürütmek için İslâmî eğitim kurumu veya *Pesantren*⁷⁵ ortaya çıkmış.⁷⁶

1900'lü yıllarda, hadis hala Endonezya'lı âlimlerin odak noktası değildi. Zira Şeyh Nevevî el-Bantanî (ö. 1314/1897) ve Şeyh Mahfuz Termesî (ö. 1337/1919) gibi hadis alanında çalışma yapan sadece birkaç alim vardı. Yine de hadis konusu toplumda belirli bir ilgi görmekteydi. Ancak Hadis ilmi o dönemde geniş çaplı tartışmalarla gündemde değildi.⁷⁷ *Sahih-i Buhari*, *Sahih-i Müslim* gibi önemli hadis kaynaklarına erişim bile oldukça sınırlıydı.

17. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar olan dönemde, Endonezya'da en az 17 hadis uzmanının olduğunu bilmekteyiz. Bunlar arasında Şeyh Mahfûz et-Termesî (ö. 1337/1896), Şeyh Nevevî el-Bantanî (ö. 1314/1897), Şeyh Yâsîn el-Fâdânî (ö. 1410/1990), Şeyh Hasbi es-Sıddîkî (ö. 1394/1975), Şeyh Ahmed Hasan Bangil (ö. 1377/1958), Şeyh Abdulkâdir b. Bilfakih el-Alevî (ö. 1381/1962), Şeyh Abdullah b. Abdulkâdir b. Ahmed Bilfakih el-Alevî (ö. 1411/1991), KH. Şeyh Hâşim el-'Eş'ârî (ö. 1366/1947), Şeyh Muhâcirîn Emsâr ed-Dârî (ö. 1423/2003), Prof. Şûhûdî İsmâil (ö. 1415/1995), Prof. Mahmud Yunus (ö. 1403/1983), Prof. Dr. Davud Raşid (d. 1381/1962), Dr. Sobron Efendi, KH. Şerefuddîn Abdülganî (ö. 2021), Dr. Şihabuddîn, Dr. KH. Ahmed Lutfi Fethullah (ö. 2021) ve Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yakup (ö. 2016) bulunmaktadır.⁷⁸

Ali Mustafa Yakup, Endonezya'daki üniversitelerde çağdaş çalışmaların başlatıcılarından biri olarak tanınır. Ali Mustafa Yakup tarafından 1997 yılında kurulan Dâru's-Sünne İslâmî Yatılı Okulu, hadis çalışmalarını özel olarak inceleyen tek resmi kurum olarak ortaya çıkmıştır. Bu, özellikle hadis çalışmalarının incelenmesi amacıyla inşa edilen Endonezya'daki ilk kurumdur. O dönemde birçok İslâmî dini

⁷⁵ Endonezya'daki İslami yatılı okullara "*Pesantren*" denilmektedir. Günümüzde Endonezya'nın çoğu bölgesinde bulunmaktadır. Dâru's-sünne ve'l-hadis İslami yatılı okuluna da *Pesantren* denilmektedir.

⁷⁶ Susilawati, *Endonezya Hadis Çalışmaları*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2022), 41.

⁷⁷ Ali Wafa, 'Kiai Ali Mustafa Yaqub: Penggagas Kajian Hadis Di Indonesia', *Hadith Research Institute (INHAD)* 3/2 (2017), 5-6.

⁷⁸ Wafa, 'Kiyai Ali Mustafa Yaqub: Penggagas Kajian Hadis Di Indonesia', 155.

kurum, üniversite ve İslâmî yatılı okul vardı; ancak sadece hadis çalışmalarına adanmış olanı yoktu.

Ali Mustafa Yakup'un Endonezya'da 26 yıl önce kurduğu medrese bugüne kadar birçok hadis uzmanı yetiştirmiştir. O, Ali Mustafa Yakup hadis ilminde uzman ve bilimsel makale yazmada yetkin bir nesil yetiştirmeyi hedeflemişti. Onun izinden giden birçok öğrencisinden Ziyâü'l-Harameyn, Muhammed Safin Sugito, Arrâzi Hâşim, Ahmed Hasbellah, Hilmi Firdevsî, Ülin Nuhâ Mahfuza ve diğerleri günümüzde Endonezya toplumunda hadis âlimi olarak tanınmaktadır.

Ali Mustafa Yakup hayatını Endonezya'da hadis ve İslam çalışmalarını geliştirmek için hayatını adadı. Bu husus yazdığı kitaplardan, Dâru's-Sünne adlı İslâmî yatılı okulu kurmasından, camilerde, televizyon ve radyo gibi platformlarda yürüttüğü davet çalışmalarından, ulusal ve uluslararası bilimsel sempozyumlara katılımından çeşitli özel kurumlarda liderlik görevlerine kadar ve Endonezya hükümetine sunduğu hizmetlerle kanıtlanabilir. Onun bu faaliyetleri, Endonezyalı gençlerin İslam'ı ve özellikle hadisleri daha aktif ve derinlemesine incelemesi için bir başlangıç olmuştur. Ali Mustafa Yakup'un hizmetleri ve hadis alanına yaptığı katkılar, Endonezya'da hadis çalışmalarının geliştirici ve bu alanda yaşanan ilerlemeyi simgeler.

2.1.2. Dâru's-sünne İslâmî Yatılı Okulunu Kurması

Endonezya'da doğup büyüyen ve İslam dininin kurallarına fazla önem vermeyen bir ortamda yetişen Ali Mustafa Yakup yine de hadis çalışmalarına büyük bir ilgi duydu. Hindistan'da doktora eğitimini tamamladıktan sonra Endonezya'ya dönüş yaptı ve çeşitli üniversitelere öğretim elemanı olarak atandı. Birçok farklı özel dini kurumda çalışırken, ayrıca Endonezya hükümeti adına vaazlar verirken hadis çalışmalarına alimler tarafından hala yeterli önem verilmediğini fark etti.

Bu durumu değiştirmek, alimlerin hadis çalışmalarına ilgi göstermelerini sağlamak için özel bir kurum kurmayı düşündü. Bu düşüncesi nihayet bir gün hadis çalışmalarına hasredilmiş bir İslâmî yatılı okul kurma fikriyle buluştu.

1993 yılında kendi evinde üç talebesiyle hadis dersi başlattı. Bu ders zamanla camiye taşındı ve düzenli bir hale geldi. Talebe sayısı arttıkça camiye yakın bir yerde İslâmî yatılı okul inşa etme kararı aldı. İnşası tamamlandığında bu okulun öğrenci sayısı Endonezya'nın çeşitli yerlerinden gelen talebelerle artmaya devam etti. 1997 yılında, Ali Mustafa Yakup'un önderliğinde ve Darüs-Sünne Vakfı himayesinde Güney Tangerang Ciputat'ta resmi olarak Dârüs-Sünne Medresesi kuruldu.⁷⁹

Endonezya'da hadis çalışmalarına hasredilmiş resmî sayısı çok azdır. Endonezya Cumhuriyeti Din İşleri Bakanlığı'nın verdiği bilgiye göre 2022 yılı itibariyle ülkede 26.000'den fazla İslâmî yatılı okul bulunmaktadır. Ancak hadisleri derinlemesine inceleyen İslâmî yatılı okullar neredeyse yok gibidir.⁸⁰ Dârüs-Sünne İslâmî Yatılı Okulu hadis bilimini uzmanlık alanı olarak belirleyen tek kurum olarak bilinir.

Kuruluşundan sonra 17 yıl boyunca bu İslâmî yatılı okul sadece üniversite talebelerine hizmet verdi. 2014 yılında küçük yaşlardan itibaren hadis çalışmalarında uzmanlaşmaya ve İslam dinine hizmet etmeye istekli genç alimler yetiştirmeyi hedefleyen yeni bir programı resmi olarak başlattı. Dârüs-Sünne Medresesi daha sonra İslâmî ortaokul ve lise talebelerine yönelik dini eğitim kurumlarını kurdu. Medresenin kuruluşundan 2017 yılına kadar hadis alanında 364 uzman yetiştirdiği bilinmektedir.⁸¹ Ali Mustafa Yakup'un 2016 yılında vefatından sonra, İslâmî bu yatılı okulun yönetimi oğlu Ziyâü'l-Harameyn'e devredildi.⁸²

Ayrıca, Dâru's-sünne İslami yatılı okulunda kullanılan müfredatı da yazmaktayız. Kullanıldığı müfredatı aşağıdaki tablo bir şekilde hazırladık.⁸³ Şunlar budur:

⁷⁹ Mahfudhon, *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah*, 168.

⁸⁰ Dimas Bayu, 'Indonesia Miliki 26.975 Pesantren, Ini Sebaran Wilayahnya'. <https://dataindonesia.id/> (2022), erişim: 27 Nisan 2023.

⁸¹ Erwati Aziz, *Darus-Sunnah International Institute For Hadith Sciences (Studi Tentang Kurikulum Dan Proses Pembelajaran)* (2019), 45.

⁸² Mahfudhon, *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah*, 120.

⁸³ Usep Dedi Rostandi vb. "Metode Pengajaran dan Kurikulum Darus Sunnah Sebagai Institusi Hadis Bertaraf Intenasional", *Al-Quds*, Vol. IV/2, 2020, 373.

Ders Adı	Öğretim Materyali	Öncelikli Program	Temel Karakter Değerleri
Kur'an'dan Temelli Din Eğitimi.	Tecvit, Tahsin, Hafızlık, Tefsir, Usûlu'l-Kur'an ve Usûlu'l-Hadis.	LTTQH (Yoğun Kur'an Okuma, Saf Kur'an Hafızlığı, Sınırlı Kur'an Hafızlığı, Günde Bir Hadis Beş Ayet).	Prensip Konusunda Sağlam Olmak.
Hadis ve Klasik Metinlerden Din Eğitimi.	Hadis, Usulu'l-hadis (Hadis Ezberleme, Mustalâhu'l-hadis ve Fehmu'l-hadis), Fıkıh (Fıkıh Mezhep, Fıkhu'l-mukâran, Usulu'l-fıkıh ve Kevâidu'l-fıkıh), Ehlu's-Sunne Akidesi, Ahlak ve İslam Tarihi.	Klasik Hadis ve Kur'an Metinlerin Okuması ve Ezberlemesi.	Tutumda Sıkı Olmak.
Dil ve Kültür Temelli Din Eğitimi	Arapça İlimleri (Nehiv, Sarf, Belagat), İngilizce, Endonezce, Endonezce Edebiyatı, Sanat İlimleri, Kültür İlimleri ve Davet İlimleri.	Nahiv Pratiği, Sarf Pratiği, Davet Pratiği, İhyâu's-sunne.	Görünümde Rahat Olmak.
Sosyal ve Bilim Temelli Din Eğitimi.	Sosyal İlimleri, Doğal Bilimleri ve Temel Matematik.	İslam Bilimleri Pratik Enstitüsü (El-Sip) OSN Rehberlik Programı İle.	Görünümde Rahat Olmak.

Vatandaşlık ve Beceri Temelli Din Eğitimi.	Vatandaşlık ve Endonezya Eğitimi, İzcilik, Spor, Sağlık, Aktif Arapça ve İngilizce Dil Becerileri (Sözlü ve Yazılı), Akademik Rehberlik, Pratik Dini Beceriler.	Halk Hizmet Programı (PPM), Aktif Arapça ve İngilizce Dil (Sözlü ve Yazılı), Öğrenci Eser Programı, Bir Sınıf Bir Kitap, Bir Sınıf Birden Fazla Kitap Programı ve Bir Kişi Bir Kitap.	Görünümde Rahat Olmak.
--	---	---	------------------------

2.1.3. Halk Arasında Yanlış Anlaşılan Hadisleri Düzeltmesi

2022 yılı itibarıyla Endonezya’da 237 milyon Müslüman nüfus vardır.⁸⁴ Genel olarak Endonezya’daki İslâmî bilgi seviyesinin zayıf olduğunu söyleyebiliriz.⁸⁵ Bu durum, uydurma hadisleri doğru kabul etmeye kadar varabilen ciddi sonuçlara yol açabilmektedir. Sahih olduğu zannedilen uydurma hadisler halk tarafından dikkatsizce yayılmakta ve kullanılmaktadır. Özellikle Ramazan ayı ile ilgili hadisler çoğunlukla yanlış anlaşılakta ve yanıltıcı bir şekilde kullanılmaktadır.

Ali Mustafa Yakup Hz. Peygamber’in sahih hadislerini koruma hususuna büyük özen gösteren ve Endonezya halkını derinden önemseyen bir alimdir. O, Müslümanların çoğunun hadis konusunda yetersiz olduğunu fark edip hadislerin doğru bir şekilde anlaşılmasına odaklanmıştır.

Ali Mustafa Yakup, halk arasında yaygın olarak bilinen birçok hadisin aslında mevzu (uydurma) olduğunu tespit etmiştir. Bu durum, Endonezya’da hadislerin eleştirel bir şekilde ele alınıp incelenmesine değer veren kişilerin azlığından

⁸⁴ Monavia Ayu Rizaty, ‘Jumlah Penduduk Muslim Indonesia Terbesar Di Dunia Pada 2022’, <https://Dataindonesia.Id/> (2022), erişim: 28 Nisan 2023.

⁸⁵ “Endonezya’daki Müslüman nüfusunun Kuran’ı okuyamayan sayısı hala oldukça yüksektir. Ulusal İstatistik Merkezi (BPS) 2018 verilerine göre Endonezya’daki Müslüman nüfusunun %53,57’sinin Kuran’ı okuyamadığı tespit edilmiştir”. Kaynak: <https://kemenag.go.id/>, erişim: 30 Ağustos 2023.

kaynaklanmaktadır. Ali Mustafa Yakup Ramazan ayı ile ilgili yanlış anlaşılan hadislere dair müstakil bir kitap yazmıştır. 2018 yılında yayımlanan *Ramazan civarında mevzû hadisler* adlı bu kitabında Ramazan ile ilgili tüm uydurma hadisleri toplayıp eleştirmiştir.

Endonezya halkı tarafından yanlış anlaşılan diğer hadisleri ele aldığı başka bir kitap daha yazmıştır. 2019 yılında yayımlanan *Tartışmalı Hadisler* adlı bu kitap, Endonezya halkı tarafından en çok yanlış anlaşılan 33 hadisin sıhhat durumunu ve anlamını tartışmaktadır. Ayrıca daha önce 2016'da *Hadisleri Doğru Anlamanın Yolu* adlı bir kitap yazmıştı. O, halk arasında meşhur bir hadisin yanlış anlaşılması için halka yol gösterici olması amacıyla yazılmıştır.

Bu üç kitap hadislerin sahihliğini ve doğru anlaşılmasını Endonezya halkı için sağlama hususunda Ali Mustafa Yakup'un duyduğu kaygının bir kanıtıdır. O, toplumunda yaygın olarak bilinen hadisleri sened ve metin yönünden eleştirir. Sıhhat durumlarını tespit eder. Ali Mustafa Yakup'un halkı arasında dolaşan meşhur hadislere karşı eleştirel yaklaşımı bu şekildedir.

2.2. Sorunlu Gördüğü Hadislere Yönelik Eleştirileri

Ali Mustafa Yakup yanlış ve eksik anlaşılan hadisleri düzeltme konusunda büyük gayret sarf etmiştir. Onun eleştirdiği ve açıklama yaptığı toplam hadis sayısı tespitimize göre 88'dir. Bu hadislerin üç kitaba dağılımı şöyledir: *Hadisleri Doğru Anlamanın Yolu*'nda 49, *Ramazan Civarında Mevzû Hadisler*'de 6, *Tartışmalı Hadisler*'de 33 hadis. Hadislerin ilgili olduğu konular da şunlardır: Ramazan ayı, doğüstü olaylar, kadınlar, ibadet fikhı, iman, davet ve çağdaş konular.

Ali Mustafa Yakup hadisleri sadece kitaplarında eleştirmekle kalmamış, ulusal ve uluslararası forumlarda, sosyal medyada, radyo ve televizyonlarda, cuma hutbelerinde de söz konusu eleştirilerini sürdürmüştür. Böylece halkını yanlış anlaşılan hadisler konusunda uarmış ve uyarıları belli ölçüde etkili olmuştur.

Bilhassa eleştirdiği hadisler üzerine yapılan araştırmalardan hareketle Ali

Mustafa Yakup'un hadis anlayışının özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Hadislerin anlaşılmasına yönelik bir yöntem sunmuştur. Bu yöntem, rivayetleri kendi rivayet ortamında ve bağlamında uygun anlama çabasıdır. Örneğin, yağmur duasıyla ilgili hadiste “Ey Allah’ım, yağmuru üstümüze değil, etrafımıza yağdır”⁸⁶ şeklindeki cümle, Hz. Muhammed (s.a.v) tarafından Arabistan’da yaşanan kuraklık döneminde söylenmiştir. Oysa Endonezya’da özellikle Cakarta gibi farklı coğrafi koşullara sahip bölgelerde yapılacak duada bu cümle söylenmez. Zira Cakarta şehri çevresinde nehirler bulunurken, Arabistan çöllerle kaplıdır. Ali Mustafa Yakup, Cakarta şehrine uygun olarak “Allah’ım, yağmuru deniz sularına indir, üstümüze ve çevremize değil” gibi cümlelerin söylenebileceğini belirtir.

2. Hadislere yorumlar getirmiştir. Endonezya toplumunda sıklıkla yanlış anlaşılabilir bir hadis, kadınların Hz. Adem’in kaburga kemiğinden yaratıldığıyla ilgilidir.⁸⁷ Ali Mustafa Yakup’a göre halk arasında meşhur olan bu hadisi yeniden yorumlama ihtiyacı vardır. “Kadınlar Hz. Adem’in kaburga kemiğinden yaratılmıştır” cümlesi, diğer benzer hadislerle göre yeniden anlaşılmalıdır. Zira bir hadiste “kadın kaburga kemiği gibidir”⁸⁸ ifadesi vardır. Ali Mustafa Yakup doğru anlamının bu ikinci hadisin metninde ifade edildiği gibi “kadınların kaburga kemiği gibi (yani nazik, kırılabilir) yaratıldığı” şeklinde olacağı görüşündedir. Dolayısıyla kadının yaratılışının bizzat erkeğin kaburga kemiğinden olduğu söylenemez. Ancak kadınların kaburga kemiği özelliği gibi bir özelliğe sahip olduğunu, yani onlara zorlama yapmayı nazik davranılması gerektiğini savunmuştur.

3. Hadis araştırmacılarına ilham kaynağı olmuştur. Endonezyalı âlimler genellikle hadis çalışmalarına fazla rağbet göstermez. Ali Mustafa Yakup’un bu konudaki gayreti araştırmacılara hadisleri farklı açılardan inceleme hususunda ilham vermiştir. O, hadis araştırmacılarını cesaretlendirmek için sıklıkla: “Sakin bir çalışma yapmadan ölmeyin” ifadesini kullanmıştır. Onun bu sözleri, hadis incelemesine dair

⁸⁶ Buhari, “Enbiya,1; Müslim, “Rada”, 61, 62.

⁸⁷ Ebî Şeybe, *el-Kitâb al-Musannaf Fi’l-Ahâdis ve’l-Asâr* (Riyad: Maktabetü el-Raşid, 1409), 197.

⁸⁸ İshak ibn Rehavâih, *Müsned İshak ibn Rehavâih* (Madinah: Maktabetü el-İmân, 1998), 208.

bildiri, makale, kitap türünden çalışmalar yapma hususunda hadis araştırmacılarına güçlü bir motivasyon sağlamıştır. Nihayet 2015 yılında Endonezya'daki tüm İşlam devlet üniversitelerinin Tefsir ve Hadis bölümlerini birbirinden ayırmasıyla hadis araştırmalarının daha da geliştirilmesi ve Endonezya toplumuna daha fazla katkı sağlanması hedeflenmiştir.

2.3. Hadisleri Anlama Yöntemi

2.3.1. Metinsel Olarak Anlama

Ali Mustafa Yakup, hadisi anlama yöntemini metinsel ve bağlamsal olarak ikiye ayırmıştır. Ona göre hadis öncelikle metinsel olarak anlaşılmalıdır. Ancak metinsel yöntemle anlaşılamayan bir hadis varsa, bağlamsal yöntemle kullanılmalıdır. Gayb ve temel ibadetlerle ilgili hadisler metinsel yöntemle uygulanmıştır. Ali Mustafa Yakup'a göre gayb iki kısma ayrılır: gayb nisbî ve gayb hakikî. Gayb nisbî, mesela Londra'ya gitmeyen yer ziyaret etmeyene nispetle gayb kabul edilirken, oraya gidenler için gayb değildir. Gayb-i nisbî bir kez bile olsa müşahede edildiğinde gayb olmaktan çıkar. Gayb hakikînin örneği ise kıyamet günü gibidir. Kıyametin ne zaman gerçekleşeceği Allah dışında hiç kimse tarafından bilinemez. Kıyamet kesinlikle gerçekleşecektir, ancak kimse tarafından zamanı tespit edilemez veya belirlenemez. Allah, cennet, cehennem ve melekler gibi gayb ile ilgili hadisler metinsel olarak anlaşılmalıdır. Bu konularda, Allah'ın vahyine ve Peygamber'in rehberliğine dayanarak, mantık dışı olsa bile zahiri anlamlar esas alınmalıdır.

2.3.2. Bağlamsal Olarak Anlama

Ali Mustafa Yakup'a göre metinsel yöntemle anlaşılamayan hadisler için bağlamsal yönetime başvurulur. Bir hadisi doğru anlamak için bilhassa şu üç hususa dikkat edilmelidir: Hadisin Kuran ayetleriyle, diğer hadislerle ve akılla çelişip çelişmediği.

Bir hadisi bağlamsal olarak anlamak için kullanılacak yöntemler şunlardır:

1. Hadisin sebab-i vüruduna bakmak. Ali Mustafa Yakup'a göre hadisin

söyleniş sebebi önemlidir, zira bir hadis genellikle esbâb-ı vürudu göz önünde bulundurulmadan anlaşılamaz.

Örneğin, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “*Cuma namazına gelen kimse gusül (abdesti) alsın.*”⁸⁹ Ali Mustafa Yakup’a göre bu hadisin özel bir sebab-i vürudu olup Hz. Muhammed (s.a.v) tarafından söylendiği zamanki bağlamıyla anlaşılmalıdır. O dönemde insanlar fakir oldukları için sahabeler genellikle kaba ve nadiren yıkanan yünlü kıyafetler giyiyorlardı. Ayrıca genellikle çiftçilikle uğraşıyorlardı ve bahçe işleriyle uğraştıktan sonra hemen cuma namazı için camiye gidiyorlardı. Cuma namazına geldiklerinde üstleri-başları tozlu ve bedenleri terlemiş oluyordu. Cami de küçük olduğu için orada daha da terler ve etrafa kötü kokular yayarlardı. Bu nedenle Hz. Peygamber, cuma namazına gelenlerin banyo yapmalarını emretti. Ali Mustafa Yakup, Hz. Peygamber’in sadece cuma günü terleyen ve kötü kokan insanların banyo yapmalarını emrettiği sonucuna varmıştır.⁹⁰

2. Hadisin yerel veya evrensel mahiyette olmasına bakmak. Ali Mustafa Yakup, hadisleri daha iyi ve objektif bir şekilde anlayabilmek için ikinci yöntemin hadisin tarihsel bağlamına bakmak olduğunu belirtmiştir. Örneğin, Hz. Peygamber: “Doğu ile batı arası kible sayılır.” buyurmuştur.⁹¹ Bu hadis, o dönemde Kabe’nin kuzeyinde bulunan Medine halkı için geçerli olabilir, ancak farklı coğrafi bağlama sahip olan Endonezya ve diğer ülkeler için uygulanamaz.⁹²

3. Murâdü’l-hadisi keşfetmek. Bağlamsal olarak hadisleri anlamının üçüncü yöntemi hadiste kastedilen muradı tespit etmektir. Ali Mustafa Yakup örnek olarak Hz. Peygamber’in şu hadisini verir: “Etin komasının sebebi İsrail oğullarıdır.”⁹³ Bu hadis muğlaktır ve net bir şekilde anlaşılamaz, bu nedenle bağlamsal olarak anlamaya ihtiyaç vardır.

⁸⁹ Buhârî, “Cuma”, 2, 5, 12; Müslim, “Cuma”, 1, 2, 4; Tirmizî, “Cuma”, 3; Nesâî, “Cuma”, 7, 25; İbn Mâce, “İkâmet”, 80.

⁹⁰ Ali Mustafa Yakup, *Haji Pengabdî Setan* (Cakarta: Pustaka Firdaus, 2015), 154.

⁹¹ Tirmizî, “Namaz”, 343, 344, 345; İbn Mâce, “İkame”, 56, 60.

⁹² Yakup, *Haji Pengabdî Setan*, 155.

⁹³ Buhârî, “Enbiya”, 1, 25; Müslim, “Radâ”, 63; Ahmed, 2, 204, 315.

Ali Mustafa Yakup'a göre bu hadisin söyleniş amacı, Hz. Peygamber'in Yahudilerin cimriliğini eleştirmesi olabilir, zira o dönemde birçok Yahudi artan yemeklerini başkalarıyla paylaşmak istemediği için bozulana kadar depoluyordu. Dolayısıyla "Etin kokmasının sebebi İsrail oğullarıdır" hadisiyle Hz. Peygamber'in cimri olan bu Yahudilere yaptığı eleştiri kastedilmektedir.⁹⁴

4. Sosyal kültürel yapının incelenmesi. Ali Mustafa Yakup, toplumun sosyal koşullarına dikkatlice bakılarak anlaşılabilen hadislerin olduğunu belirtmiştir. Bunun örneği, Hz. Peygamber'in camide tükürmek zorunda kalanların ne yapacağı öğreten bir hadisidir.⁹⁵ Hz. Ali, o dönemde camiye tükürmenin bir sorun olmadığını, zira cami zeminlerinin kum-toprak kaplı olduğunu, tükürüğün kum tarafından emileceğini açıklamıştır. Oysa günümüzde camilerin zemini seramik, mermer veya halıyla kaplı olduğu için bu hadis bağlamsal olarak anlaşılmalıdır, dolayısıyla bugün camilerde uygulanamaz.

2.4. Savunduğu Bazı Görüş ve Düşünceleri

2.4.1. Hadis ve Sünnet

Hadis ve sünnet terimlerinin aynı yahut farklılığı hususunda farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bazı alimler her hadisi sünnet olarak değerlendirmeye çalışırken hâkim olan görüş hadis ve sünnetin farklılık arz ettiği şeklindedir. Esasında ihtilaflar bulunmakla birlikte, Hz. Peygamber'in (s.a.v) Kur'an-ı Kerim'i tebliği esnasındaki güzide hayatı ana hatlarıyla sünnet, bu hayatı bize haber veren metinlere ise hadis denmektedir. Bu çerçevede her sünnetin bir hadis, her hadisin ise bir sünnet olmayacağını söylemek isabetli olacaktır.

Ali Mustafa Yakup, hadis ile sünnetin ayrımını yapmak için kendi tanımını ortaya koymuştur. Ona göre hadis ve sünnet farklı olup ayrı olarak ele alınmalıdır. Şöyle ki, hadis, "Hz. Muhammed (s.a.v)'e ait olduğu söylenen her türlü söz, fiil,

⁹⁴ Ali Mustafa Yakup, *Haji Pengabdî Setan* (Cakarta: Pustaka Firdaus, 2015), 121.

⁹⁵ Buhârî, "Salât", 34-36, 39, "Ezân", 94, "el-Amel fi's-salât", 12, "Edeb", 75; Müslim, "Mesâcid" 50-53, "Zühd", 74.

onaylama ve sıfatı” ifade eder. Sünnet ise, hadislerden neşet eden tüm şeriat hukukunu kapsar. Böylece “her sünnet hadistir, ancak her hadis sünnet değildir” şeklinde bir netice ortaya çıkar.⁹⁶

Ali Mustafa Yakup sünnet kavramını ikiye ayırmıştır. Birincisi, teşrii sünnet olup Müslümanların uygulamaya teşvik edildiği sünnettir. İkincisi, teşrii olmayan sünnet olup her Müslüman tarafından uygulanması gerekmez. Teşrii sünnet, Hz. Peygamber’in her yerde ve her zaman takip edilmesi gereken sünnetlerini ifade eder. Örneğin, iyilik yapmak, sağ elle yemek, doğru söylemek gibi hadisler buna örnektir. Teşrii olmayan sünnet ise, belirli bir bağlamda olup herkes tarafından uygulanması gerekmez. Poşu takma bu kategoriye örnek verilebilir. Endonezya’da poşu takma genellikle İslam alimleri tarafından tercih edilir, ama sıradan insanlar tarafından kullanılamaz. Endonezya toplumunda poşu takmanın dindar insanlar için olduğu şeklinde bir algı oluşmuştur.⁹⁷

2.4.2. Hermenötik Hakkında

Bir hadis incelemesinde genellikle şu üç temel husus bulunur: Sened eleştirisi (nakdü’s-sened), metin eleştirisi (nakdü’l-metin) ve hadisi anlamak (fehmü’l-hadis / fikhu’l-hadis). Ali Mustafa Yakup’a göre, gayb ile ilgili hadisler ile temel ibadetler hakkındaki hadisler metinsel olarak anlaşılmalıdır. Şayet bir hadis metinsel olarak anlaşılamazsa bağlamsal olarak anlaşılır.

Ali Mustafa Yakup, bağlamsal olarak anlamada kullandığı yöntemlerden birinin esbâbü’l-vurûd yöntemi olduğunu belirtir. Bu yöntem hadisin söyleniş sebebine, sosyal-tarihsel bağlamına bakmayı ve günümüze uyarlanmasını içerir. Rohmansyah’a göre, Ali Mustafa Yakup’un kullandığı bağlamsal anlama kavramı Alman filozof George Gadamer (ö.2002)’in başlattığı hermenötik hadis anlama yöntemine benzerlik göstermektedir.

⁹⁶ Ali Mustafa Yakup, *Cara Benar Memahami Hadis*, (Pustaka Firdaus, Cakarta, 2016), 72.

⁹⁷ Miski, *Pemahaman Hadis Ali Mustafa Yakub: Studi atas Fatwa Pengharaman Serban dalam Konteks Indonesia*, Riwayah, 2/1 (2016), 26.

Gadamer hadis metinlerini anlamının toplumsal, tarihi koşullardan ve hadislerin ortaya çıkış sebeplerinden etkileneceğini belirtir. Hadisin objektif bir şekilde anlaşılabilmesi için sosyal ve tarihi koşullar ile esbâbü'l-vurûdun iyice bilinmesi büyük önem taşır. Ali Mustafa Yakup'un bağlamsal hadis anlayışı, hermenötik metodoloji ile hadis anlayışına benzerlik gösterir. Rohmansyah, onun Gadamer'in hermenötik yönteminden etkilendiğini ve hadis metinlerini anlamada hermenötik metodolojiyi kullandığını varsaymıştır.⁹⁸

2.4.2. Hadis Tenkidi

Ali Mustafa Yakup'un hadis eleştirisinde kullandığı metodoloji ve bu metodun hadislere nasıl uygulandığı, *Tartışmalı Hadisler* adlı kitabında bulunabilir.

Onun hadis eleştirisi yöntemi şu beş maddede toplanabilir:

1. Problemleri hadisleri araştırıp toplamak.
2. Hadisin senedini, ravilerini ve metnini tespit etmek.
3. Sened ve metni inceleyerek sıhhat derecesini belirlemek.
4. Hadisi aynı konudaki diğer hadislerle karşılaştırmak.
5. Hadisin toplumda doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamak.

Ali Mustafa Yakup, sened ve metin eleştirisi sürecinden sonra hadisi doğru anlamak için şu yöntemleri kullanır: Hadis metnini dil yönünden eleştirmek, Kur'an ayetleriyle, diğer sahih veya daha güçlü hadislerle, tarihi gerçeklerle karşılaştırmak, akıl ve mantık çerçevesinde değerlendirmek. Ali Mustafa Yakup'un hadis eleştirisinin bu şekilde kapsamlı ve ayrıntılı olduğu söylenebilir. Ayrıca, yaptığı hadis araştırması ve tenkidinin sonuçları güvenilir olup daha geniş bir toplum tarafından kullanılacak güçlü bir kaynak onun bu yöntemi hadis bilgilerinin kapsayıcı tenkidi ile uyum arz

⁹⁸ Rohmansyah, *'Hadith Hermeneutic of Ali Mustafa Yakub'*, KALAM, 11/1 (2017), 199.

etmektedir.⁹⁹

2.4.3. Yöntemini Örnek Rivayetlere Uygulaması

Ali Mustafa Yakup'a göre, bir hadisi anlamının üç aşaması vardır:

1. el-Fehmü'l-lafzi yani hadisleri metinsel olarak anlamak. Bu aşama, mecazi ifadeleri anlamak, te'vil yapmak ve hadisin muradını bilmek anlamına gelir.

Metinsel anlama yöntemi örneği:

Ebû Hureyre'den rivayet edilen bir hadis şöyledir: “Allah Teâlâ, biri diğerini öldüren ve her ikisi de cennete giren iki kişiye güler. Bunlardan biri Allah yolunda savaşırken diğeri tarafından öldürülür. Katil olan daha sonra Müslüman olup tövbe eder, o da Allah yolunda savaşırken şehit edilir.”¹⁰⁰

Ali Mustafa Yakup, bu hadis-i şerifteki “gülmek” ifadesinin çok dikkatli bir şekilde anlaşılması gerektiğini belirtir. Gayba dair bilgi veren bu hadis-i şerifteki gülme ifadesiyle Allah insana benzetilmiş gibidir, bu yüzden onun yorumlanması veya orijinal anlamına dönüştürülmesi gerekmektedir. Bazı hadis alimleri “gülmek” kelimesini “Allah'ın rızası” anlamında yorumlamıştır. Ancak Ali Mustafa Yakup'a göre en dikkatli yorumlama yöntemi, anlamını Allah'a ve Resulü'ne havale edip “Allah ve Resulü daha iyi bilir” demektir.

2. el-Fehmü'l-manevi yani hadisleri bağlamsal olarak anlamak. Bu aşamanın altı kısmı vardır: Coğrafi olarak anlamak, kültürel açıdan anlamak, sosyolojik açıdan anlamak, esbâb-i vurûdu anlamak, diğer hadislerle karşılaştırarak anlamak ve karşıt hadislere bakarak anlamak.

Ali Mustafa Yakup'un hadis anlama yöntemlerinin örnekleri şunlardır:

⁹⁹ M. Rizki Syahrul Ramadhan, 'Metode Kritik Hadis Ali Mustafa Yaqub; Antara Teori Dan Aplikasi', *Nabawi: Journal of Hadith Studies*, 1/1 (2020), 32.

¹⁰⁰ Buhârî, “Cihâd”, 28; Müslim, “İmâre”, 128, 129; Nesâî, “Cihâd”, 38; İbni Mâce, “Mukaddime”, 13.

Bağlamsal anlama yöntemi örneği:

Ebû Said el-Hudrî'den nakledilen bir hadis şöyledir: “Peygamberin ashabına namaz kıldırırken ayakkabılarını çıkarıverdi ve sol tarafına koydu. Bunu gören cemaat de ayakkabılarını çıkardılar. Peygamber namazı bitirince: ‘ayakkabılarınızı niçin çıkardınız?’ diye sordu, (sahabeler de:) ‘Senin çıkardığını gördük de (onun için) çıkardık.’ dediler. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu: ‘bana Cebrail gelip ayakkabılarımda pislik olduğunu haber verdi. (Ve sözlerine devam ederek) Sizden bir kimse mescide geldiği zaman, baksın, ayakkabılarında pislik varsa silsin ve onlarla namaz kılsın.’ buyurdu.”¹⁰¹

Ali Mustafa Yakup’a göre, Hz. Peygamber sahabilerin o dönemde Mekke’de Mescid-i Haram’da sabah namazını kılmak üzereyken çarıklarını çıkarıp sol yanına koydu. O sırada sahabeler peygamberin yaptığını taklit etmişti. Bu hadis, Peygamber ve sahabelerinin mescitte namaz kılacakları zaman sandalet giydiklerini göstermektedir. Dolayısıyla bu hadis metinsel olarak anlaşılabilir ve uygulanamaz, bilâkis bağlamsal olarak anlaşılır. Şöyle ki, şimdi camilerin zemini kumla değil, seramik ve halı ile kaplıdır. O zamanlar caminin zemini hala toprak ve kumdandı. Bu hadis uygulanacak olursa camiler ayakkabı ve çarık izleri ile kirlenirdi. Bu ise temizliği emreden Peygamber’in sünnetine aykırıdır.

3. Önceki iki yöntemi birlikte kullanmak.

Metinsel ve bağlamsal anlama yöntemlerini birlikte kullanma örneği:

Ebu Hureyre’den rivayet edilen bir hadis şöyledir: “Melekü’l-Mevt (Azrail) Hz. Musa’nın ruhunu almak üzere gönderilmişti. Geldiğinde Hz. Musa ona tokat atıp bir gözü çıkarmıştır. Bunun üzerine Azrail Rabbine dönüp demiş ki: ‘Beni ölümü istemeyen bir kuluna gönderdin. Cenab-ı Hak Azrail’e gözünü iade etmiştir.’”¹⁰²

Bu hadis, ölmeyi reddeden ve gözünü çıkaracak derecede ölüm meleğine tokat

¹⁰¹ Buhârî, “Salât”, 24; Tirmizî, “Salât”, 181; Ebu Davud, “Salat”, 88; İbn Mace, İ’kametu’s-Salat”, 66.

¹⁰² Buhârî, “Cenâiz”, 69, “Enbiyâ”, 31; Müslim, “Fedâil”, 157, 158; Nesâî, “Cenâiz”, 121.

atan Hz. Musa'nın hikayesini anlatmaktadır. Sahih bir senedi olmasına rağmen, alimler hala bu metnin hadisle uyumlu olup olmadığını tartışmaktadırlar. Ali Mustafa Yakup, Hz. Musa'nın insana benzeyen bir meleğe tokat attığını, dolayısıyla onun meleğin değil, insanın gözünü hedef aldığını belirtmiştir. O, bu hadis için metinsel anlama yöntemini kullanmış ve meleklerin insan formuna dönüşebileceğini ifade eden diğer hadisleri göz önünde bulundurmıştır.

2.4.4. Oryantalist Hadis Eleştirisi Üzerine Görüşleri

Hadis eleştirileriyle ünlü Yahudi asıllı Macar oryantalist Ignaz Goldziher, Hz. Peygamber'den nakledilen “masal koleksiyonları” olarak yayıldığını savunmuştur. Hâlbuki hadis alimleri sened ve metin eleştirisi üzerinde yoğunlaşmış ve hadisleri doğru anlamaya büyük önem ve öncelik vermişlerdir. Alman oryantalist Joseph Schacht da hadisler hakkında benzer eleştirilerde bulunmuş ve “senedler dikkatsizce uydurulmuş olup birçok hadis metni yanlıştır” demiştir.

Ali Mustafa Yakup hadislere yönelik bu eleştirileri reddedip Ignaz Goldziher ile Joseph Schacht'ın iddialarına cevap vermiştir. İkinci hicri dönemlerde hadis eleştirisinin henüz sınırlı olduğunu, sened ve metin eleştirisinin siyaset, bilim, sosyoloji, kültür gibi çeşitli yönleri kapsamadığını ifade etmiştir. Ayrıca, o dönemdeki hadis eleştirisinin (sened) bir hadisin sıhhat durumuna dayanak olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Öte yandan sahabiler, tabiiler ve sonraki nesillerdeki alimlerin bir araya gelerek sahte hadisler üretip onları gelecek nesillere sürekli olarak rivayet etmelerinin mümkün olmadığını vurgulamıştır.¹⁰³

2.4.5. Âhâd ve Mütevatir Hadis

Ali Mustafa Yakup'un âhad hadise bakış açısı Mu'tezile'nin bakış açısından farklıdır. Mu'tezile âhad hadislerin zayıf olduğunu, hüccet olarak kullanılmayacağını savunur. Özellikle akâid konularında sadece Kur'an veya mütevatir hadislerin esas alınması gerektiğini ileri sürer. Onlar âhad ve mütevatir hadisin tanımını, kısımlarını,

¹⁰³ Impala Kurnia ve Istianah, 'Pandangan Ali Mustafa Yakub Tentang Kritik Orientalis Terhadap Hadis', Riwayah: Jurnal Studi Hadis, 5/2 (2019), 231.

kriterlerini, şartlarını ve hadis uzmanlarının bu konudaki görüşlerini tartışmışlardır.

Ali Mustafa Yakup, Mu'tezile'nin görüşünü reddeder. Zira onları görüşü kabul edildiği takdirde âhad hadislere dayanan akâidle ilgili birçok husus inkâr edilecektir. Hz. Peygamber'in mucizeleri ve ahiretteki şefaati, meleklerin ve cinlerin vasıfları, cennet ve cehennemle ilgili hususlar, kabir azabı, kıyamet alametleri, kıyametten önce Deccal'in çıkışı gibi konular âhad hadislere dayanmaktadır. Âhad hadislerin reddedilmesi durumunda, bu konulara dair bilgilere ulaşmak mümkün olmayacaktır.

Muhaddislerin zayıf olan âhad hadisleri delil olarak kullanmadığını belirtir. Onların akâid ve ahlak alanında sadece sahih ve hasen hadisleri hüccet saydığını, âhad ve mütevatir ayırımına katıldığını, Mu'tezile ile aynı fikirde olmadığını söyler.

SONUÇ

Çalışmada Ali Mustafa Yakup'un hayatı, faaliyetleri, eserleri ve hadis alanına katkıları onun hakkında yapılan araştırmalar çerçevesinde ele alınmaya çalışılmıştır.

Çocukluğundan itibaren iyi bir eğitim gören Ali Mustafa Yakup kitaplar yazmış, davet faaliyetlerinde bulunmuş ve yatılı bir okul kurarak orada birçok öğrenci yetiştirmiştir. O Endonezya, Suudi Arabistan ve Hindistan'da bulunan Hadis alimleriyle görüşüp onlardan istifade etmiş, bu birikimi sayesinde hadis alanında da bazı çalışmalar yapmıştır. Kaleme aldığı 49 çalışmanın 7'si hadis alanındadır. Diğerleri fıkıh, vaaz, tarih, tefsir, fetva alanlarında yapılan çalışmalardır. Eserlerini genellikle Endonezce, İngilizce ve Arapça olarak kaleme almıştır.

Ali Mustafa Yakup ve eseri hakkında hadis ile ilgili yapılan çalışmalar araştırıp toplamış olduk. Topladığımız kitaplar, makaleler, bildiriler, lisans ve lisans üstü tezleri incelemeleri yaptık. Toplamda 26 eserinin, 14'si dergi makale, 2'si kitap, 7'si tane lisans tezi, 1'si tane bildiri, 1'si tane yüksek lisans tezi ve 1'si doktora tezi olup Endonezce, Arapça ve İngilizce dillerinde yazılmıştır. Yapılan bütün çalışmalar arasında Ali Mustafa Yakup'un hadis anlamadaki düşüncelerinin en çok araştırılan araştırma olduğunu görmekteyiz.

Ali Mustafa Yakup, Endonezya'daki sapkın, sığ ve radikal düşüncelerle mücadele etmiştir. Öte yandan müsteşriklerin hadis ve sünnet alanındaki yanlış düşüncelerine karşı çıkarak Hz. Peygamber'in hadislerini ve sünnetini savunmuştur. Oryantalistlerle yaptığı bazı tartışmalar yazdığı eserlerde yer almaktadır. Özellikle hocası Muhammed Mustafa el-'Azamî'nin tespitleri üzerinden Ignaz Goldziher ve Joseph Schacht gibi oryantalistleri eleştirmiştir.

Ali Mustafa Yakup'un görüşleri Endonezya'da hadis düşüncesinin gelişimine katkı sağlamıştır. Kurduğu Dâru's-sünne adlı yatılı okulda uygulanan hadis tedrisi için özel bir eğitim sistemi geliştirmiştir. Bu okul Endonezya'daki ve dünyadaki Müslümanları eğitmek için önemli bir merkez haline gelecek, İslam'ı savunacak büyük âlimler ve hadis uzmanları yetiştirecektir. Onun asıl amacı, İslam dinini yanlış

anlamaya karşı Endonezya devletini ve toplumunu korumaktır.

Ali Mustafa Yakup hadis-sünnet kavramlarını farklı anlamlarda kullanmıştır. Bu çerçevede sünnetin İslam'ın Kuran'dan sonraki ikinci temel kaynağı olduğunu belirtip onun bazen yeni hükümler getirdiğini, bazen de Kuran'da olan hükümleri neshettiğini ifade ederek sünneti savunmuştur. Hadislerin yanlış anlaşılmasını önlemek amacıyla yazdığı *Hadisleri Doğru Anlamanın Yolu* adlı kitabı oldukça önemli olup bu eserde fıkhu'l-hadis alanına dair önemli yöntemleri ortaya koymuştur. Bazı çalışmalarında da Endonezya toplumunda yanlış hadis anlayışına yönelik eleştirilerde bulunarak onlara dair düzeltmeler yapmıştır.

Endonezya hadisçiliği açısından ziyadesiyle önem arz eden Ali Mustafa Yakup'un tanınmasına vesile olması hedeflenen bu çalışma yanında Endonezya'daki hadis çalışmaları ve Endonezya hadis düşüncesine ilişkin yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmamızı tamamlarken tezimize konu olan muasır hadis âlimi KH. Ali Mustafa Yakup'u rahmetle anıyoruz.

KAYNAKÇA

- A'zamî, Muhammed Mustafa. *'Studies in Early Hadith Literature*. Indianapolis: American Trust, 1978.
- Abdurrahman, Umar Faruk. *Cuhûdu's-şeyh 'Ali Mustafa Ya'kub fi Hidmeti's-sünne ve Ulûmihâ fi devletî Andunisiyâ*. Sudan: International University of Africa, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Aidah, Pitrotul v.dğr. 'Peranan KH. Ali Mustafa Yakub Dalam Memfilter Hadis-Hadis Populer Di Indonesia'. *Webinar Internasional Ulama Tafsir Dan Hadis Di Nusantara*. 193–204, 2021.
- Aisyah, Nafi. *Penerapan Metode Ali Mustafa Yakub Dalam Memahami Hadis Larangan Pemakaian Parfum Bagi Wanita*. Cakarta: UIN Syarif Hidayatullah, 2017. <https://pesquisa.bvsalud.org/portal/resource/en/mdl-20203177951%0Ahttp://dx.doi.org/10.1038/s41562-020-0887-9%0Ahttp://dx.doi.org/10.1038/s41562-020-0884-z%0Ahttps://doi.org/10.1080/13669877.2020.1758193%0Ahttp://sersec.org/journals/index.php/IJAST/article>
- Amiruddin, Muhammad. 'Hadis Biliminin Enddonezya'ya Girişi ve Gelişmesine Mahfûz et-Termesî ve Hâşim Eş'arî'nin Katkısı'. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 24 (2020), 1333–1354.
- Arifin, Azis. *Penerapan Metode Ali Mustafa Yaqub Dalam Memahami Hadis Intoleransi Antar Umat Beragama*. Banten: UIN Sultan Maulana Hasanuddin, Lisans Tezi, 2019. <https://doi.org/10.32678/holistic.v6i1.3239>
- Azani, Muhammad. *Metodologi Kritik Hadis: Studi Atas Pemikiran Ali Mustafa Yakub*. Yogyakarta: UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, Lisans Tezi, 2005.
- Azra, Azyumardi. *Jaringan Ulama Timur Tengah Dan Kepulauan Nusantara Abad XVII & XVIII*. Bandung: Mizan, 2004.
- Bayu, Dimas. *Indonesia Miliki 26.975 Pesantren, Ini Sebaran Wilayahnya*, 2022. <https://dataindonesia.id/ragam/detail/indonesia-miliki-26975-pesantren-ini-sebaran-wilayahnya>
- Budi. *Biografi Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yakub, M.A.* Laduni Indonesia, 2022. <https://www.laduni.id/post/read/68046/biografi-prof-dr-kh-ali-mustafa-yaqub-ma.html#>

- Budi. *Biografi Syekh Yasin Al-Fadani*. Laduni Indonesia, 2020. <https://www.laduni.id/post/read/66897/biografi-syekh-yasin-al-fadani#Penerus>
- Erwati Aziz. 'Darus-Sunnah International Institute For Hadith Sciences (Studi Tentang Kurikulum Dan Proses Pembelajaran)', 2019. 1–95.
- Fatihunnada, Salim - Hasan Basri. 'The Genealogy of Ali Mustafa Yaqub's Hadith Understanding'. *AJIS (Academic Journal of Islamic Studies)* 6/2 (2021), 147–180.
- Fatihunnada, Uyun - Afaf Nazrat. 'Kontekstualisasi Hadis Doa Pengalihan Hujan Pendekatan Geografis Jakarta Menurut Ali Mustafa Yakup'. *Ilmu Ushuluddin* 7/1 (2020), 37–56. <https://doi.org/10.15408/iu.v>
- Hidayat, Alfani - Faida Fidiani. 'Ali Mustafa Ya'qub: Criticism of Problematic Hadith and Its Contribution To the Development of the Study of Hadith in Indonesia'. *Lisan Al-Hal: Jurnal Pengembangan Pemikiran Dan Kebudayaan* 16/1 (2022), 140–152. <https://doi.org/10.35316/lisanalhal.v16i1.140-152>
- Hopavî, Osman. *Dürretü'n-Nasihin*. Endonezya: Mektebetü Dâri'l-İhyâ, 1986.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed. *el-Kitâb al-Musannaf Fi'l-Ahâdis ve'l-Asâr*. Riyad: Maktabetü el-Raşîd, 1409.
- Ikhlas, Nur. 'Membangun Kerukunan Umat Beragama Perspektif Sunnah: Kajian Pemikiran Ali Mustafa Ya'qub'. *Dirayah: Jurnal Ilmu Hadis*, 1–13. <http://e-jurnal.stiqarrahman.ac.id/index.php/dirayah/article/view/17>
- Istianah - Shofaussamawati. 'Kontribusi Ali Mustafa Yaqub (1952-2016) Dalam Dinamika Kajian Hadis Di Indonesia'. *Riwayah: Jurnal Studi Hadis* 2/1 (2017), 1–10.
- King, Richard. *Agama, Orientalisme, dan Poskolonialisme* (Coğcakarta: Qalam, 2001).
- Kurnia, Impala - Istianah. 'Pandangan Ali Mustafa Yakub Tentang Kritik Orientalis Terhadap Hadis'. *Riwayah: Jurnal Studi Hadis* 5/2 (2019), 229–248.
- Lutfiyanto, Muhammad v.dğr. 'Pemahaman Ali Mustafa Yaqub Tentang Hadis Penciptaan Wanita Dari Tulang Rusuk Dalam Buku Cara Benar Memahami Hadis'. *Al-Thiqah* 3/1 (2021), 130–155.

- Mahfudhon, Ulin Nuha. *Meniti Dakwah Di Jalan Sunnah*. Banten: Maktabah Darus-Sunnah, 2018.
- Mahmud, Abdul Halim. *Kritik Hadis Menurut Ali Mustafa Yakub*. Riau: UIN Suska Riau, Lisans Tezi, 2017.
- Maulidah, Fina Diyanatu. '*Fehmû İhtilâf Ehâdîsi't-talâk beyne'l-hadîsi'l-kevlî ve'l-fi'lî 'inde's-şeyh Ali Mustafâ Ya'kub'*'. Cakarta: UIN Syarif Hidayatullah, Lisans Tezi, 2020.
- Miski, 'Pemahaman Hadis Ali Mustafa Yakub: Studi atas Fatwa Pengharaman Serban dalam Konteks Indonesia', *Riwayah*, 7/1 (2016), 1-31.
- Mubarok, Muhammad Husnul. *Pemikiran Ali Mustafa Yakub Tentang Arah Kiblat. UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta*. Yogyakarta: UIN Sunan Kalijaga, Lisans Tezi, 2015.
- Mulizar. 'In Memoriam Konsep Dakwah Dan Pemikiran Pakar Hadits: Prof. Dr. KH. Ali Musthafa Yaqub, MA'. *Jurnal Al-Hikmah* 9/14 (2017), 1–19.
- Musyrifah, Sunanto. *Sejarah Peradaban Islam di Indonesia*. (Cakarta: Rajawali Press, 2010)
- Mutualli, Abdul. 'Dikotomi Hadis-Mutawatir; Menurut Pandangan Ali Mustafa Yaqub'. *Tahdis: Jurnal Kajian Ilmu Al-Hadis* 9/2 (2018), 200–219. <https://doi.org/10.24252/tahdis.v9i2.12477>
- Nisaburî, Hakîm. *Ma'rifetu Ulûmi'l-Hadis*. Beyrut: El-Me'ârif, 1977.
- Nurdin, Nasrullah. 'Prof. Dr. KH. Ali Mustafa Yaqub, MA. Muhaddis Nusantara Bertaraf Internasional'. *Jurnal Lektur Keagamaan* 14/1 (2016), 197–228.
- Ramadhan, M. Rizki Syahrul. 'Metode Kritik Hadis Ali Mustafa Yaqub; Antara Teori Dan Aplikasi'. *Nabawi: Journal of Hadith Studies* 1/1 (2020), 23–44. <https://doi.org/10.55987/njhs.v1i1.5>
- Ramadhani, Diki. *Re'yü ali mustafa fi hukmi tekrâri'l-hac*. Cakarta: UIN Syarif Hidayatullah, Lisans Tezi, 2019.
- Rehavâih, Ishak ibn. *Müsned Ishak ibn Rehavâih*. Medine: Maktabetü el-Îmân, 1998.

- Rizaty, Monavia Ayu. 'Jumlah Penduduk Muslim Indonesia Terbesar Di Dunia, 2022'. Data Indonesia, 2022. <https://dataindonesia.id/ragam/detail/populasi-muslim-indonesia-terbesar-di-dunia-pada-2022>
- Rohmansyah. 'Hadith Hermeneutic of Ali Mustafa Yakub'. *KALAM* 11/1 (2017), 187–214.
- Rostandi, Usep Dedi vb. "Metode Pengajaran dan Kurikulum Darus Sunnah Sebagai Institusi Hadis Bertaraf Internasional", *Al-Quds, Vol. IV/2, 2020*, 373.
- Sehavî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân. *el-Makâsidü'l-Hasene*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'ilmiyye, 1979.
- Su'aidi, Hasan v.dğr. 'The Practical Method of Understanding Hadith Based On Ali Mustafa Yakub'. *Religia*, 25/1 (2022), 113–134.
- Suyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr. *el-Camî el-Sagîr*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1981.
- Suyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr. *el-Rahme fi't-Tıp ve'l-Hikme*. Beyrut: Mektebetü's-Şa'biyye, Ts.
- Taberânî. *el-Mu'cemu'l-Kebîr*. Kahire: Dârü'l-kütüb'il-ilmiyye, Ts.
- Ubet, Abdullah. *Metode Pemahaman Hadis Perspektif Ali Mustafa Yaqub (Studi Pada Buku Haji Pengabdi Setan)*. Surabaya: UIN Sunan Ampel, Doktora Tezi, 2019.
- Wafa, Ali. 'Kiyai Ali Mustafa Yaqub: Penggagas Kajian Hadis Di Indonesia'. *Hadith Research Institute (INHAD)* 3/2 (2017), 1–17.
- Waskito, AM. *Menjaga Sunnah Mengawal Akidah*. Cakarta: Pustaka Al-Kautsar, 2016.
- Yakub, Ali Mustafa. *Haji Pengabdi Setan*. Cakarta: Pustaka Firdaus, 2015.
- Yakup, Ali Mustafa. *Cara Benar Memahami Hadis*. Cakarta: Pustaka Firdaus, 2016.
- Yakup, Ali Mustafa. *Hadis-Hadis Bermasalah*. Cakarta: Pustaka Firdaus, 2019.
- Yakup, Ali Mustafa. *Hadis-Hadis Palsu Seputar Ramadhan*. Cakarta: Pustaka Firdaus, 2018.

- Yakup, Ali Mustafa. *Imam al-Bukhari dan Metodologi Kritik dalam Ilmu Hadits*. Banten: Mektebe Dâri's-Sünne, 2021.
- Yakup, Ali Mustafa. *Kriteria Halal dan Haram untuk Makanan, Obat dan Kosmetik menurut Al-Quran dan Hadis*. Cakarta: Pustaka Firdaus, 2015.
- Yakup, Ali Mustafa. *Kritik Hadis*. Pustaka Firdaus, Cakarta, 2020.
- Yakup, Ali Mustafa. *M. Mustafa Azami Pembela Eksistensi Hadis*, Cakarta: Pustaka Firdaus, 2002.
- Yakup, Ali Mustafa. *Peran Ilmu Hadis dalam Pembinaan Hukum Islam*. Banten: Mektebetü Dâri's-sünne, 2021.
- Yunus, Muhammad. 'Hadis Tentang Arah Kiblat: Kritik Pemikiran Ali Mustafa Yaqub'. *Jurnal Al-Irfani STAI Darul Kamal* VI/1 (2020), 8–17. <https://journal.staidk.ac.id/index.php/irfani/article/view/3>

EKLER

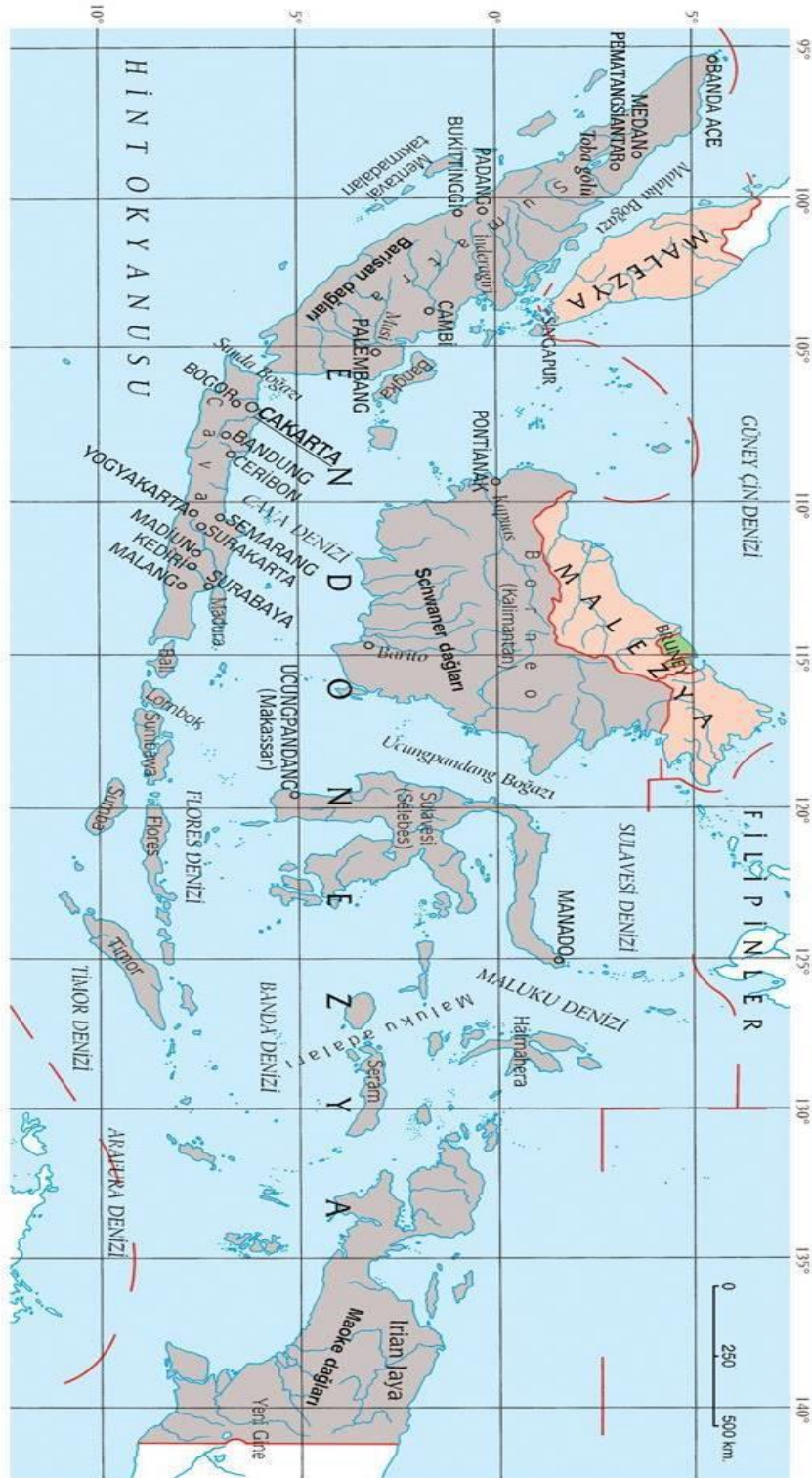
EK I: Ali Ustafa Yakup'un Yazdığı Eserleri

1. *Memahami Hakikat Hukum Islam.* (İslam Hakiki Hukukunu Anlamak). Endonezce tercümesi, 1986.
2. *Nasihat Nabi kepada Pembaca dan Penghafal al-Quran.* (Peygamberimizin Kur'an Okuyucularına ve Ezbercilerine Tavsiyeleri), 1990.
3. *Imam Bukhari dan Metode Kritik dalam Ilmu Hadis.* (Buhâri ve Hadis İlmine Tenkid Metodolojisi), Endonezce tercümesi, 1991.
4. *Hadis Nabi dan Sejarah Kodifikasinya.* (Peygamberimizin Hadisleri ve Hadislerin Kitabın Yazımı). Endonezce tercümesi, 1994.
5. *Kritik Hadis.* (Hadis Tenkidi), 1995.
6. *Bimbingan Islam untuk Pribadi dan Masyarakat.* (Bireyler ve Toplum için İslâmî Rehberlik). Endonezce tercümesi, 1997.
7. *Sejarah dan Metode Dakwa Nabi.* (Hz. Peygamberin Davet Metodu ve Tarihi), 1997.
8. *Peran Ilmu Hadis dalam Pembinaan Hukum Islam.* (İslam Hukuku'nun Bina Edilmesinde Hadis İlminin Rolü) (1999).
9. *Kerukunan Umat dalam Perspektif al-Quran dan Hadis.* (Kur'an ve Hadis Perspektifinde Ümmetin Uyumu), 2000.
10. *Islam Masa Kini.* (Günümüzdeki İslam), 2001.
11. *Kemusyrikan Menurut Mazhab Syafii.* (Şafii Mezhebine göre Müşriklik). Tercüme, 2001.
12. *Aqidah Imam Empat: Abu Hanifah, Malik, Syafii dan Ahmad.* (Dört İmamın Âkidesi: Ebu Hanife, Mâlik, Şâfii ve Ahmed). Endonezce tercümesi, 2001.
13. *Fatwa-Fatwa Kontemporer.* (Günümüzdeki Fetvalar), 2002.
14. *Muhammad Mustafa Azami Pembela Eksistensi Hadis.* (Muhammed Mustafa el-A'zamî Hadis Varlığının Savunucusu), 2002.
15. *Pengajian Ramadhan Kiai Dauladi.* (Kiai Dauladi'nin Ramazan Daveti), 2003.
16. *Hadis-Hadis Bermasalah.* (Tartışmalı Hadisler), 2003.

17. *Hadis-Hadis Palsu Seputar Ramadhan.* (Ramazan Civarında Mevzû Hadisler), 2003.
18. *Nikah Beda Agama dalam Perspektif al-Quran dan Hadis.* (Kur'an ve Hadis Perspektifinden Dinlerarası Evlilik), 2005.
19. *Imam Perempuan.* (Kadın İmamı), 2006.
20. *Haji Pengabdian Setan.* (Şeytanın Hizmetkârı Olan Hacı) (2006).
21. *Fatwa Besar Imam Masjid Istiqlal.* (İstiklal Camii İmamının Büyük Fetvaları), 2007.
22. *Ada Bawal Kok Pilih Tiram.* (Baval Balığı varsa İstiridye Seçmeyin), 2008.
23. *Toleransi Antar Umat Beragama.* (Dinlerarası Hoşgörülük), 2008.
24. *Islam di Amerika.* (Amerika'da İslam), 2009.
25. *Kriteria Halal dan Haram untuk Pangan, Obat, dan Kosmetika Menurut al-Quran dan Hadis.* (Kur'an ve Hadislere Göre Gıda, İlaç ve Kozmetik İçin Helal ve Haram Kriterler), 2009.
26. *Mewaspada! Provokator Haji.* (Hac Provokatörlerine Dikkat), 2009.
27. *Islam Between War and Peace.* (Savaş ve Barış Arasında İslam), 2009.
28. *Kidung Bilik Pesantren.* (İslâmî Yatılı Okulun Şarkısı), 2009.
29. *Kriteria Halal dan Haram untuk Pangan, Obat, dan Kosmetika Menurut al-Quran dan Hadis.* (Kur'an ve Hadislere Göre Gıda, İlaç ve Kozmetik İçin Helal ve Haram Kriterler). Arapça tercümesi, 2010.
30. *Kiblat: Antara Bangunan dan Arah Ka'bah.* (Kible: Bina ile Ka'be'nin Yönü Arasında). Endonezce ve Arapça tercümesi, 2010.
31. *Kibletü 'ala Zev-i'l-kitâb ve 's-sünne* (Kur'an ve Sünneye Göre Kible), 2010.
32. *25 Menit Bersama Obama.* (Obama ile 25 Dakika), 2010.
33. *Kiblat Menurut al-Quran dan Hadis: Kritik atas Fatwa MUI No.5/2010.* (Kur'an ve Hadislere Göre Kible: MUI Fetvasının Eleştirisi No.5/2010), 2011.
34. *Ramadhan Bersama Ali Mustafa Yakub.* (Ali Mustafa Yakup ile Ramazan), 2011.
35. *Cerita dari Maroko.* (Fas'tan bir Hikâye), 2012.
36. *Makan Tak Pernah Kenyang.* (Her Zaman Yer ama Asla Doymaz), 2012.
37. *Ijtihad, Terorisme, dan Liberalisme.* (İctihad, Terörizm ve Liberalizm), 2012.

38. *Dalîlu'l-Hisbe*. (Hesaplama Önergeleri), 2012.
39. *Panduan Amar Ma'ruf Nahi Munkar*. (İyilik Yapma ve Eksileri Reddetme Kılavuzu), 2012.
40. *İsbâtü Ramazân ve Şevvâl ve Zulhicce 'ala Zev-i'l-kitâb ve's-sünne*. (Ramazan vaktinin, Şevval'ın, Zülhice'nin Kur'an ve Sünnet'e dayalı olarak belirlenmesi). Arapça, 2013.
41. *Isbat Ramadhan, Syawal dan Zulhijah Menurut al-Quran dan Sunnah*. (Ramazan vaktinin, Şevval'ın, Zülhice'nin Kur'an ve Sünnet'e dayalı olarak belirlenmesi), Endonezce tercümesi, 2013.
42. *Menghafal al-Quran di Amerika Serikat*. (Amerika Birleşik Devletleri'nde Kur'anı Ezberlemek), 2014.
43. *Turuku's-sahîhe fi fehmi's-sünneti'n-nebeviyye*. (Peygamberimizin Hadisleri Anlamanın Doğru Yolu). Arapça, 2014.
44. *Cara benar Memahami Hadis*. (Peygamberimizin Hadisleri Anlamanın Doğru Yolu), 2014.
45. *Setan Berkalung Sorban*. (Poşulu Şeytanlar), 2014.
46. *Vehhâbiye ve'n-Nehdetü'l-ulema İttifâku fi Usûl La fi İhtlâf*. (Vehhabi ve Nehdetü'l-ulema Anlaşma Noktası Usûl'de Çelişki'de değil). Arapça, 2015.
47. Titik Temu Wahabi-NU. (*Vehhabi-Nehdetü'l-ulema Arasında Buluşma Anlaşma Noktası*), 2015.
48. *Islam Is Not Only For Muslim*. (İslam Sırf Müslümanlar İçin Değil), 2016.
49. *Teror di Tanah Suci*. (Kutsal Topraklarda Terör), 2016.

EK II: Endonezya Haritası

Harita 1: Ayrıntılı harita (Kaynak: Muh. Amiruddin, 2014)

Harita 2: Endonezya İdarî Bölgeler ve Başkentler Haritası (Kaynak: Wikipedia, 2023).

Harita 3: Endonezya'dan dini inançların dağılımı. (Kaynak: Wikipedia, 2023)

EK III: Ali Mustafa Yakup'un Resimleri

Resim 1: KH. Ali Mustafa Yakup, Cakarta İstiklal Camii'nde ABD Dışışleri Bakanı John Kerry'yi karşılaması. (Kaynak: Wikipedia, 2014).

Resim 2: Barack Obama (ortada) ve Michelle Obama (sağda), İstiklal Camii Büyük İmamı KH. Ali Mustafa Yakup (solda), 10 Kasım 2010. (Kaynak: Wikipedia, 2012).

Resim 3: Ali Mustafa Yakup, Endonezya'nın Ulusal Televizyonlarından "Berita Satu" kanalındaki yayımlanan "Ramazan İlhamları" programında. (Kaynak: Berita Satu, 2016)

EK IV: Dâru's-Sünne Ve'l-Hadis Yatılı Okulun Resimleri

Resim 1: Dâru's-sünne ve'l-hadisın Fotoğrafi (<https://darussunnah.sch.id/>, 2023)

Resim 2: Dâru's-sünne ve'l-hadisın Mezuniyet Töreni. (<https://langit7.id/>, 2021).

Resim 3: Dâru's-sünne'deki Talebeler. (<https://darussunnah.sch.id/album>, 2020).

Resim 4: Lisans Tezin Savunması. (<https://darussunnah.sch.id/album>, 2020).